

Online ISSN: 2717-2325

Journal of Geographical Studies of Mountainous Areas

journal homepage: <http://www.gsma.lu.ac.ir>

Research Paper

The Inhibiting Factors of Rural Women Empowerment in the Mountainous Region of Southern Isfahan Province

Saeideh Rashidi¹ , Majid Yasouri² ✉, Samira Mahmoodi³

1. Department of Geography and Rural Planning, Faculty of Literature and Humanities, University of Guilan, Rasht, Iran. Email: saeideh.rashidi1988@gmail.com
2. Corresponding author, Department of Geography and Rural Planning, Faculty of Literature and Humanities, University of Guilan, Rasht, Iran. Email: yasoori@um.ac.ir
3. Department of Geography and Rural Planning, Faculty of Literature and Humanities, University of Guilan, Rasht, Iran. Email: samir.mahmoodi65@gmail.com

ARTICLE INFO

ABSTRACT

Article type: Research Article

Received: 09 April 2025;
Received in revised form:
20 May 2025;
Accepted: 23 June 2025
Available online: 03
August 2026

Keywords:

empowerment, barriers to
empowerment,
agency, structure of
opportunity, gender
equality.

Objective: the present study aimed to identify the barriers to the empowerment of rural women in the mountainous region of southern Isfahan province.

Method : This research adopts a descriptive-correlation approach, and the data were collected using a questionnaire. The statistical population includes rural women aged 18 to 64 (21,769 individuals) in the three counties of the southern region of Isfahan province. To determine the required sample size, Cochran's formula and quota sampling (based on the number of women in each rural district) were used, which resulted in a sample size of 380 respondents. For data analysis, descriptive statistics (frequency and percentage) and inferential statistics (Friedman test, factor analysis, and path analysis) were employed.

Results: The results of the factor analysis showed that the most significant barriers to women's empowerment, in order of importance, include: social barriers; security-health-education barriers; economic barriers; psychological barriers; financial barriers; familial barriers; ideological and educational barriers; and lack of motivation. The results of the path analysis indicated that all independent variables have a direct effect on women's empowerment. Moreover, except for political barriers, all variables also have an indirect effect on women's empowerment.

Conclusions: The final findings suggest that, given the capacities and potential of women in the study area, the implementation of initiatives such as offering low-interest bank loans and financial facilities to rural women, organizing training courses in marketing, holding vocational and entrepreneurial skill-building workshops for women's employment through technical and vocational training, conducting educational sessions to foster self-confidence and the spirit of cooperation among rural women, and establishing women's institutions and associations to advocate for women's rights in various fields is essential. This research provides a comprehensive overview of the current status of rural women's empowerment in the mountainous region of southern Isfahan. By synthesizing academic sources and field reports, it offers valuable insights into the successes and challenges faced by existing initiatives in this area.

Cite this article: Rashidi, S., Yasouri, M., Mahmoodi, S. (2026). The Inhibiting Factors of Rural Women Empowerment in the Mountainous Region of Southern Isfahan Province, *Journal of Geographical Studies of Mountainous Areas*, 7 (26), 65-92. <http://doi.org/10.22034/gsma.2025.2057134.1080>

tain the copyright and full publishing rights.

Publisher: Lorestan University.

DOI: <http://doi.org/10.22034/gsma.2025.2057134.1080>

1. Introduction

In developing countries, women constitute a significant portion of rural populations and undertake various roles and responsibilities. However, they are often overlooked as a weaker segment of society, and more than half of them suffer from poverty, limited income opportunities, lack of healthcare, education, and other essential services. To enhance the role of rural women in the development of rural communities, their empowerment is essential. Women's empowerment refers to a process through which women gain high self-esteem, demonstrate confidence in speech and action, and develop the ability to face challenges and hardships. Empowered women are capable of analyzing and understanding various issues and utilize their capabilities to achieve their goals. By increasing and enhancing their skills across different domains, women can attain their desired objectives. When women become capable of performing tasks independently, gender-based discrimination is reduced, thereby creating the conditions necessary for empowerment. In the process of empowering women, agency and the structure of opportunities and resources play a pivotal role. Individual and collective assets and capabilities shape women's agency. Agency is facilitated through access to capital. Capital refers to the resources that enable actors to benefit from social, economic, and political opportunities and become productive. These resources include both tangible and intangible assets such as education, wealth, employment, social relationships, and access to opportunities. These resources act as catalysts for women's empowerment. However, it is the conditions under which women access these resources that ultimately determine the extent of empowerment. Resources are distributed through the structure of opportunities, which includes both formal and informal contexts in which women operate—such as laws, regulations, institutions, and cultural frameworks. This distribution is often inequitable, and due to prevailing socio-political conditions, only limited resources are made available to women—or in some cases, they are denied access altogether. Therefore, there is a growing need for empowerment in rural communities, which requires a transformation in the conditions under which women can acquire resources. Empowerment is contingent upon such changes, and the interplay of various factors jointly creates different levels of empowerment.

2. Methodology

This research is applied in terms of its objective and descriptive-analytical in terms of its method. The statistical population of the study consists of women aged 18 to over 65 years from three counties in the southern region of Isfahan Province, including Semirom, Shahreza, and Dehaghan. Out of the total rural population of this region (66,858 people), 31,785 were women. To determine a statistically reasonable sample size from this total population—specifically rural women in the southern region of Isfahan—Cochran's formula was used in conjunction with quota sampling (based on the number of women in each rural district). Data collection was conducted using a questionnaire distributed among 380 rural women. The face and content validity of the questionnaire were confirmed by subject matter experts and academic faculty members. The reliability of the questionnaire was assessed using Cronbach's alpha, which yielded a reliability coefficient of 0.77. Data analysis was performed using SPSS software and included both descriptive statistics (frequencies and percentages) and inferential statistics (Friedman test, multivariate regression analysis, factor analysis, and path analysis).

3. Results

The most significant barriers affecting the empowerment of rural women, in order of impact, include: Social barriers (e.g., lack of belief in women's abilities and capabilities to perform tasks), Security-health-educational barriers (e.g., lack of access to healthcare facilities, low levels of education among women, and absence of laws supporting women in society), Economic barriers (e.g., high interest rates on loans), Psychological-political-social barriers (e.g., lack of a sense of safety outside the home, limited access to educational opportunities), Financial barriers (e.g., insufficient income to start a business, limited access to land), Family-related barriers (e.g., low self-esteem and threats to personal dignity and honor), Ideological-educational barriers (e.g., lack of access to training classes and vocational skill development courses), Motivational barriers (lack of personal drive or incentive). The results of the path analysis revealed that, with the exception of political barriers, all independent variables also have indirect effects on the empowerment of rural women. Among all factors, socio-cultural barriers exert the greatest overall impact on women's empowerment, with a total effect coefficient of 0.591, while political barriers have the least impact, with a total effect coefficient of 0.164. Additionally, economic barriers (total effect =

0.503), infrastructural barriers (total effect = 0.443), and psychological barriers (total effect = 0.377) rank second through fourth in terms of their influence on the empowerment of rural women.

4. Discussion

The results of data analysis indicate that the most significant barriers to rural women's empowerment are as follows: In the economic dimension, the lack of oversight in the allocation and usage of credit facilities and loans, with an average influence of 6.55%; In the psychological dimension, the lack of motivation to carry out tasks and follow through with activities, with an average of 3.65%; In the political dimension, the absence of a sense of security in public spaces (e.g., streets), with an average of 2.29%; In the social dimension, the low level of education hindering participation in various village activities, with an average of 7.10%; In the infrastructural dimension, the lack of access to healthcare facilities, with an average of 2.05%. Therefore, identifying these barriers and proposing strategies to eliminate them can significantly contribute to empowering rural women.

5. Conclusion

Given the limited knowledge of women in the fields of advertising and marketing, organizing training courses and workshops in marketing and e-commerce can significantly enhance their knowledge, attract customers, and increase the sales of their products. Training female instructors and extension workers is essential for addressing familial and cultural biases that hinder women's participation in educational programs, particularly in regions where traditional beliefs are prevalent.

This approach will lead to improved educational opportunities for women and the development of their skills. Furthermore, fostering risk-taking attitudes and establishing women's associations are recommended strategies to promote employment in the agricultural and handicraft sectors, especially considering women's limited access to banking and credit facilities.

Author Contributions

In the preparation and writing of this article, all authors (first, second, and third) have contributed equally and jointly. All stages of the research, from study design and data collection to analysis of results and final writing of the article, are the result of collaboration and collective agreement of all authors.

Data Availability Statement

Data available on request from the authors.

Acknowledgements

We are very grateful to everyone who assisted us in conducting this research.

Ethical Considerations

All authors affirm that this research was conducted in accordance with ethical standards, with no data fabrication, falsification, or plagiarism.

Funding

This research did not receive any specific grant from funding agencies in the public, commercial, or not-for-profit sectors.

Conflict of Interest

The authors declare no conflict of interest.

شاپای الکترونیکی: ۲۳۲۵-۲۷۱۷

فصلنامه مطالعات جغرافیایی مناطق کوهستانی

<http://www.gsma.lu.ac.ir>

عوامل بازدارنده توانمندسازی زنان روستایی در ناحیه کوهستانی جنوب استان اصفهان

سعیده رشیدی^۱؛ مجید یاسوری^۲؛ سمیرا محمودی^۳

۱. گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه گیلان، رشت، ایران. رایانامه: saeideh.rashidi1988@gmail.com

۲. نویسنده مسئول، گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه گیلان، رشت، ایران. رایانامه: yasoori@um.ac.ir

۳. گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه گیلان، رشت، ایران. رایانامه: samir.mahmoodi65@gmail.com

اطلاعات مقاله

چکیده

نوع مقاله:

مقاله پژوهشی

تاریخچه مقاله

دریافت مقاله:

۱۴۰۴/۰۱/۲۰

تاریخ تجدیدنظر:

۱۴۰۴/۰۲/۳۰

پذیرش نهایی:

۱۴۰۴/۰۴/۰۲

تاریخ انتشار:

۱۴۰۵/۰۵/۱۲

واژگان کلیدی:

توانمندسازی، موانع

توانمندسازی، عاملیت،

ساختار فرصت، برابری

جنسیتی.

هدف: امروزه توانمندسازی زنان یکی از مهمترین دغدغه‌های قرن بیست و یکم است. در زندگی روزمره مشاهده می‌شود که چگونه زنان قربانی آسیب‌های اجتماعی مختلف می‌شوند و موانع مختلفی برای توانمندی آنان وجود دارد. بنابراین هدف پژوهش حاضر شناسایی موانع توانمندسازی زنان روستایی در ناحیه کوهستانی جنوب استان اصفهان بود.

روش: این تحقیق به صورت توصیفی-همبستگی انجام شده و داده‌ها از طریق پرسشنامه جمع‌آوری شدند. جامعه آماری را زنان ۱۸ تا ۶۴ سال (۲۱۷۶۹ نفر) سه شهرستان ناحیه جنوب استان اصفهان تشکیل داده است. برای دستیابی به حجم نمونه مورد نیاز از فرمول کوکران و نمونه‌گیری سهمیه‌ای (تعداد زنان در هر دهستان) استفاده شده است که بر طبق فرمول کوکران تعداد ۳۸۰ نفر به عنوان نمونه تعیین گردید. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی (فراوانی، درصد) و آمار استنباطی (آزمون فریدمن، تحلیل عاملی و تحلیل مسیر استفاده شده است).

نتایج: نتایج تحلیل عاملی نشان داد که بیشترین موانع توانمندسازی زنان به ترتیب شامل موانع اجتماعی، امنیتی-بهداشتی-آموزشی، موانع اقتصادی، روانشناختی، موانع مالی، موانع خانوادگی، موانع اعتقادی و آموزشی و عدم انگیزه است. نتایج تحلیل مسیر نشان داد که همه متغیرهای مستقل به صورت مستقیم بر روی توانمندی زنان اثرگذار هستند. همچنین به جز موانع سیاسی همه متغیرها به صورت غیر مستقیم بر روی توانمندی زنان اثرگذارند.

نتیجه‌گیری: نتایج نهایی نشان داد که با توجه به توانایی‌ها و پتانسیل‌های زنان جهت توانمندی آنان ارائه طرح‌ها و برنامه‌هایی نظیر ارائه وام و تسهیلات بانکی به زنان روستایی با نرخ بهره پایین، برگزاری دوره‌های آموزشی در زمینه بازاریابی، برگزاری دوره‌های مهارتی و کارآفرینی جهت اشتغال زنان توسط آموزش‌های فنی و حرفه‌ای، تشکیل نهادها و انجمن‌های زنانه در جهت حمایت از حقوق زنان در زمینه‌های مختلف ضروری است. این تحقیق تصویری جامع از وضعیت کنونی توانمندسازی زنان روستایی در ناحیه کوهستانی جنوب استان اصفهان ارائه داده است و با تلفیق منابع دانشگاهی و گزارش‌های میدانی، بینشی ارزشمند درباره مؤلفیت‌ها و چالش‌های پیش‌روی ابتکارات موجود در این حوزه فراهم می‌سازد.

۱. مقدمه

در کشورهای در حال توسعه زنان بخش زیادی از جمعیت جامعه روستایی را تشکیل می‌دهند و دارای نقش‌ها و وظایف مختلف و متنوعی هستند زنان روستایی هم در فعالیت‌های درون خانه و هم در فعالیت‌های بیرون از خانه نقش دارند (Noori & Ali, 2009: 93). وضعیت زنان روستایی اغلب بر اساس هنجارهای اجتماعی-فرهنگی مردسالاری که در نهایت دسترسی آن‌ها به توسعه و توانمندی را محدود می‌کند، با گوشه‌گیری و طرد شدن مواجه می‌شوند، تعریف می‌شود (Isran & Isran, 2012: 840). زنان به عنوان عوامل کلیدی تغییر در برنامه‌های توسعه روستایی در سطح جهان شناخته شده‌اند. مشارکت آنها در برنامه‌های توسعه روستایی با بهبود بهره‌وری کشاورزی، نتایج بهتر بهداشتی و افزایش درآمد مرتبط است. هنجارهای جنسیتی و موانع فرهنگی اغلب مشارکت زنان را در فرآیندهای تصمیم‌گیری و دسترسی به منابع محدود می‌کند و مانع از توانمندسازی و مشارکت آنها در توسعه روستایی می‌شود. برای غلبه بر این چالش‌ها، برنامه‌های توسعه روستایی در سطح جهانی بر اهمیت ارتقای توانمندسازی زنان و برابری جنسیتی تأکید کرده‌اند (Ali & Kamraju, 2023: 69). توانمندسازی به میزان استقلال افراد و جوامع اشاره دارد. توانمندسازی به عنوان یک عمل هم به معنای فرآیند خودتوانمندسازی و هم حمایت حرفه‌ای افراد برای غلبه بر احساس درماندگی و عدم اختیار و شناسایی و استفاده از منابع است (Sen et al, 2023: 1). توانمندسازی زنان به فرآیندی گفته می‌شود که طی آن زنان توانایی خود را برای تصمیم‌گیری‌های استراتژیک در زندگی، به ویژه در زمینه‌هایی که این توانایی از آنها سلب شده است، گسترش می‌دهند (Quisimbing & et al, 2023: 1). این زمینه‌ها شامل دسترسی بیشتر به دانش و منابع، استقلال بیشتر در تصمیم‌گیری است تا آنها را قادر سازد توانایی بیشتری برای برنامه‌ریزی زندگی خود یا کنترل بیشتری بر شرایطی که بر زندگی آنها تأثیر می‌گذارد داشته باشند و از شوک‌هایی که توسط عرف، باور و عمل به آنها تحمیل می‌شود، رهایی یابند (Sama, 2017: 150). زمانی که زنان برای انجام کارها، توانایی پیدا کرده و این امر منجر به رفع تبعیض میان زنان و مردان شده و زمینه برای توانمندسازی آنان فراهم می‌شود (Saseendran & Selwin, 2018: 12). علیرغم تلاش‌های متعددی که برای توانمندسازی زنان انجام شده، هنوز چالش‌ها و موانع زیادی وجود

دارد که باعث ایجاد مشکلات در مسیر توانمندسازی زنان می‌شوند. در بعد اقتصادی این موانع شامل دسترسی محدود به منابع مالی (خدمات بانکی، مؤسسات مالی و فناوری دیجیتال)، دسترسی محدود به فرصت‌های آموزشی، عدم وجود فرصت‌های شغلی برای زنان، هنجارهای فرهنگی و سنتی (تعدد وظایف خانه داری) (Sharma et al, 2025: 291)، در بعد اجتماعی نیز وجود هنجارهای فرهنگی ریشه‌دار و نقش‌های جنسیتی سنتی اغلب زنان را به مسئولیت‌های خانگی محدود می‌کند و مشارکت آنها را در فعالیت‌های اقتصادی محدود می‌کند. این به نوبه خود دسترسی آنها به منابع مالی و قدرت تصمیم‌گیری را محدود کرد (Bravo, 2024: 100). در بعد سیاسی نیز محدودیت‌های فرهنگی و اجتماعی موانع قابل توجهی برای توانمندسازی سیاسی زنان ایجاد می‌کند. هنجارها، سنت‌ها و کلیشه‌ها اغلب نقش‌های زنان را به حوزه خصوصی محدود می‌کنند و فرصت‌های آنها را برای مشارکت عمومی تضعیف می‌کنند. اقدامات تبعیض آمیز، مانند ازدواج‌های زودهنگام و اجباری، دسترسی محدود به آموزش و تحرک محدود، می‌تواند مانع از مشارکت زنان در سیاست شود (Goswami et al, 2023: 1986). پس زنان باید برای دستیابی به تواناییها و پتانسیل‌های خود مطابق با برنامه‌ها و سیاست‌هایی به شناسایی محدودیت‌هایی که برای توانمندی‌هایشان وجود دارد، بپردازند (Gholami Avati & et al, 2010: 139). در روستاهای ناحیه جنوب این استان، عدم دسترسی زنان به آموزش و پایین بودن سطح تحصیلات، دسترسی محدود به بازارها، عدم دسترسی به تکنولوژی و فناوری، وابستگی زنان به مردان از موانع توانمندسازی زنان روستایی است (Movahedi & et al, 2019: 165). در بعد روانی می‌توان به پایین بودن سطح اعتماد به نفس و عزت نفس، و موانع عدم امنیت در محیط کار، عدم حمایت‌های اجتماعی، اشاره نمود (Akbari Torkamani, 2018: 31-32). همچنین باورهای فرهنگی و عقاید مذهبی و آداب و سنن سنتی موجود تأثیرات زیادی در وضعیت اشتغال زنان روستایی در منطقه مورد مطالعه دارد به گونه‌ای که مردان روستایی وظیفه زن را خانه داری و پرورش فرزندان می‌دانستند و اشتغال زنان به چشم نمی‌آید و اگر زنان فعالیت‌هایی به غیر از کارهای خانه داری را انجام می‌دادند این گونه فعالیت‌ها اکثر اوقات در خانه انجام می‌شد (Abolfathzadeh, 2016: 22). با توجه به مطالعات صورت گرفته، موانع و محدودیت‌هایی در زمینه توانمندسازی زنان

تعاونی های تولید برای زنان و عدم وجود آموزش های لازم از موانع توانمندسازی زنان روستایی می باشد.

Ayevbuomwan et al (2016) در تحقیقی که با عنوان "تحلیل توانمندسازی زنان در روستاهای نیجریه: یک رویکردی چند بعدی" انجام شده است به این نتیجه رسیدند که کاهش میزان تولید محصولات، کمبود درآمد، کمبود اعتماد به نفس، دسترسی محدود به آموزش در زمینه فعالیتهای اقتصادی در مسیر توانمندسازی زنان نقش دارند. Batool et al (2016) در تحقیقی که با عنوان "عوامل اقتصادی و روانی- اجتماعی توانمندسازی روانشناختی در زنان" انجام شده است به این نتیجه رسیدند که پایین بودن سطح اعتماد به نفس، عدم حمایت همسر، عدم حمایت اجتماعی، پایین بودن سطح تحصیلات به عنوان موانعی در رسیدن زنان به توانمندی نقش دارند. Kumar (2023) در تحقیقی که با عنوان "توانمندسازی زنان هندی در قرن بیست و یکم: برخی از مشکلات و موانع" انجام شده است به این نتیجه رسیدند که پایین بودن سطح سواد، عدم دسترسی به مراقبتهای بهداشتی و خدمات درمانی، محدود بودن دسترسی زنان به فرصتهای شغلی، دسترسی محدود به منابع مالی مانند وام، دسترسی محدود به زمین، وظایف خانه داری و پرورش فرزندان، تعصبات جنسیتی از مهمترین موانع توانمندسازی زنان است. Singh & Singh (2020) در تحقیقی که با عنوان "توانمندسازی زنان در هند: یک تحلیل انتقادی" انجام شده است به این نتیجه رسیدند که پایین بودن نرخ اشتغال زنان در مشاغل رسمی، ازدواج زودهنگام، پایین بودن سطح خدمات بهداشتی و درمانی، دسترسی محدود به فرصتهای آموزشی از موانع و چالش های توانمندسازی زنان است. Sell & Minot (2018) در تحقیقی که با عنوان "عوامل مؤثر بر توانمندسازی زنان: در یک مقیاس کوچک در اوگاندا" انجام شده است به این نتیجه رسیدند که پایین بودن سطح تحصیلات، عدم دسترسی به بازارهای فروش و پایین بودن سطح درآمد در توانمندسازی زنان نقش مؤثری دارند. Choudhary (2016) در تحقیقی که با عنوان "توانمندسازی زنان در هند: مسائل و چالش ها" انجام شده است به این نتیجه رسید که پایین بودن سطح آموزش، نابرابری در فرصت های شغلی، ساختارهای اجتماعی (تعصبات خانوادگی)، عدم دسترسی زنان خانه دار به بیمه از مهمترین موانع موجود در زمینه توانمندسازی زنان روستایی است. به نظر می رسد مفهوم توانمندسازی زنان در دهه ۱۹۸۰ توسط فمینیست های جهان سوم

روستایی ناحیه جنوب استان اصفهان وجود دارد که به عنوان نقاط ضعف در جهت توانمندسازی زنان روستایی محسوب می شود. عوامل روانی و خصوصی نظیر جنسیت، پایین بودن سطح خودباوری و اعتماد به نفس، پایین بودن سطح خلاقیت و نوآوری زنان به نسبت مردان در جامعه و پایین بودن سطح سواد، عوامل سیاسی مانند نبود حمایت های قانونی، عدم وجود نهادهای قانونی برای حمایت از زنان و فعالیت های آنان به عنوان مهمترین موانع توانمندسازی زنان در جنوب استان اصفهان می باشند. براین اساس هدف این پژوهش شناسایی و تبیین موانع مؤثر در توانمندسازی زنان روستایی در جنوب استان اصفهان است. پژوهش حاضر در پی پاسخ به این سؤال است که مهم ترین موانع مؤثر در توانمندسازی زنان روستایی در ناحیه کوهستانی جنوب استان اصفهان کدام است؟

Ghezelbash & Safa (2024) در مقاله ای که تحت عنوان "واکاوی عامل های بازدارنده توانمندسازی اقتصادی زنان روستایی مورد مطالعه: شهرستان طارم" انجام شده است به این نتیجه رسیدند که نبود حمایت های دولتی مانند عدم وجود وام و تسهیلات بانکی کافی برای زنان، عدم دسترسی زنان به بازار فروش محصولات تولیدی، مالکیت ضعیف زنان بر منابع تولید مانند زمین، پایین بودن سطح مهارتهای فنی و شغلی و سطح تخصص زنان، عدم وجود انگیزه و پایین بودن سطح اعتماد به نفس زنان، وجود فرهنگ مردسالاری، پایین بودن سطح ریسک پذیری زنان، پایین بودن سطح روحیه خلاقیت و نوآوری زنان روستایی از مهمترین موانع توانمندسازی زنان روستایی می باشد.

Alibaygi & Taghibaygi (2023) در تحقیقی که تحت عنوان "برنامه ریزی راهبردی توانمندسازی زنان روستایی استان کرمانشاه از طریق کارآفرینی کاربرد تکنیک: Meta-Swot" انجام شده است به این نتیجه رسیدند که عدم وجود زمینه هایی برای حمایت از تولیدات و صنایع خانگی زنان روستایی، عدم دسترسی به مهارتها، عدم دسترسی به دوره های فنی و حرفه ای از موانع توانمندسازی زنان روستایی است.

Shafiei Sabet et al (2018) در تحقیقی که با عنوان "تحلیل موانع اقتصادی مشارکت زنان در فرآیند توسعه روستایی مطالعه موردی: روستاهای شهرستان همدان" انجام شده است به این نتیجه رسیدند که عدم دسترسی زنان به وام و تسهیلات بانکی، دسترسی محدود زنان به ابزارها و نهادهای تولید، عدم وجود تشکلهای

مشارکت در تحرک محدود زنان ظاهر می‌شود و آنها را از دسترسی به بازارها و شرکت در تعاونی‌های روستایی باز می‌دارد. نرخ بالای بیسوادی در میان زنان، به ویژه در مناطق روستایی، بیشتر مانع از توانایی آنها برای دسترسی به اطلاعات در مورد شیوه‌ها و فرصت‌های فعالیت در بخشهای مختلف از جمله اشتغال و فرصت‌های بازار می‌شود (Yar & Sail, 2025: 287-288). همچنین عواملی مانند ازدواج زودهنگام دختران، دوری از مدارس، تعصبات جنسیتی غالب منجر به ثبت نام پایین و نرخ بالای ترک تحصیل در بین دختران می‌شود. این شکاف آموزشی چرخه‌ای از بی‌سوادی و فرصت‌های محدود را برای زنان روستایی تداوم می‌بخشد (Kombe, 2023: 2). موانع سیاسی: اغلب، زنان به صورت شخصی و آنلاین با تهدید و آزار و اذیت مواجه می‌شوند. این امر زنان را از مشارکت فعال در سیاست یا به دنبال مناصب بالاتر منصرف می‌کند (Ali et al, 2025: 1499-1500). همچنین زنان در روستاها هنگام تلاش برای شرکت در فعالیت‌های سیاسی با مخالفت شدید خانواده‌ها و جوامع خود مواجه می‌شوند. این مخالفت با محدودیت‌های اقتصادی و نابرابری‌های آموزشی ترکیب می‌شود، زیرا زنان اغلب فاقد منابع مالی و شبکه‌های اجتماعی لازم برای ورود به دولت هستند (Shoukat & Awan, 2025: 62). (موانع زیرساختی: دسترسی محدود زنان به خدمات و منابع مراقبت‌های بهداشتی منجر به پیامدهای بهداشتی ضعیف‌تر برای زنان روستایی شود (Maha et al, 2024: 288). محدودیت دسترسی زنان به آب شیرین برای پخت و پز، نظافت، فعالیتهای باغداری و دامداری (Lima et al, 2025: 14). دسترسی محدود زنان به فناوری از جمله تلفن‌های هوشمند، رایانه و اینترنت، آنها را در استفاده از ابزارهای دیجیتال برای مدیریت کسب و کار، بازاریابی و دسترسی به بازارهای جدید محدود می‌کند و منجر به عدم سرمایه‌گذاری در فناوری، گسترش کسب و کار و رقابت در بازار برای آنان می‌شود (Akpuokwe et al, 2024: 21). از آنجایی که مفهوم توانمندسازی زنان چند بعدی و پیچیده است و در معرض تفاسیر گوناگون است طیفی از ابعاد مختلف را پوشش می‌دهد. توانمندسازی را با توجه به حوزه‌های مختلفی که تعریف توانمندسازی را تشکیل می‌دهند، به عنوان مثال، عاملیت و دستاوردها تعریف می‌کنند (کنترل بر منابع و عاملیت). ساختار عاملیت و فرصت. سه فرآیند یا حوزه متفاوتی که از طریق آنها توانمندسازی زنان رخ می‌دهد، منابع، عاملیت‌ها

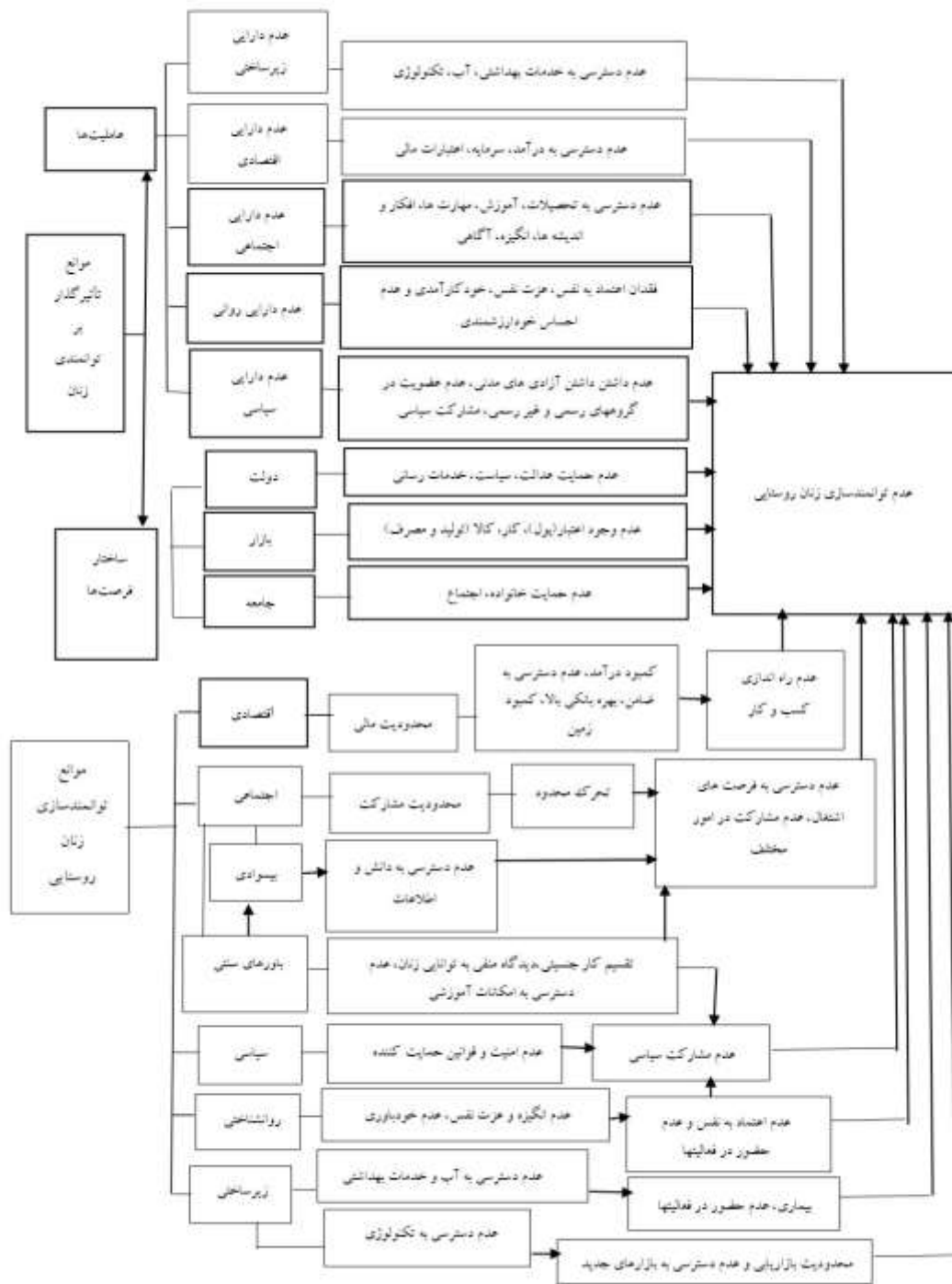
برای رسیدگی به موضوع تفاوت‌های جنسیتی که در کنترل و توزیع منابع وجود دارد استفاده شده است (Merroun, 2025: 849). بر اساس دیدگاه فمینیست‌های اصلاح‌گرا، زنان علاوه بر انجام امور روزمره مانند بچه داری و انجام کارهای خانه می‌پردازند باید از فرصت‌های برابر همانند مردان برخوردار شوند و علاوه بر امور خانه بتوانند به انجام کارهای دیگر نیز بپردازند. همچنین زنان باید از حقوق برابر و مساوی با مردان در زمینه‌های مختلف مانند حق انتخاب، حق تحصیل برخوردار شوند و در قبال کاری که انجام می‌دهند حقوق و دستمزد برابر با مردان دریافت نمایند (Bagheri et al, 2022: 2). در نتیجه فمینیسم به دنبال پایان دادن به سلطه مردان بر زنان و فراهم نمودن حقوق برابر بین زنان و مردان را در همه زمینه‌ها از مسائل خانه گرفته تا سیاست و در نتیجه توانمندسازی زنان است (Mohajan, 2022: 2). بر اساس نظریات فمینیستی موانع عمده‌ای برای توانمندسازی زنان نقش دارند که شامل موانع اجتماعی، اقتصادی و موانع فرهنگی می‌باشند. یکی از موانع اقتصادی، مشارکت گسترده زنان در کار بدون دستمزد است. کار خانگی بدون دستمزد بر زنان ریشه در هنجارهای اجتماعی و انتظارات فرهنگی دارد که مسئولیت‌های اصلی کار در خانه را به زنان واگذار می‌کند. این تقسیم وظایف اغلب منجر به این می‌شود که زنان زمان بیشتری را نسبت به مردان صرف کار بدون دستمزد و خانگی کنند و این امر بر توانایی آنها برای مشارکت کامل در نیروی کار و فرصت‌های اقتصادی آنها تأثیر می‌گذارد و منجر به نابرابری‌های جنسیتی در مشارکت نیروی کار، دستمزدها و کیفیت شغل می‌شود (Moi & Onditi, 2025: 248). محدودیت‌های مالی که شامل دسترسی محدود به منابع مالی مانند وام، کمک‌های بلاعوض، سرمایه و سرمایه‌گذاری محدود، نرخ‌های بهره بالاتر و معیارهای سخت‌گیرانه وام، نرخ بالای وثیقه‌های بانکی می‌شود که تأمین منابع مالی برای راه اندازی یا گسترش کسب و کار را دشوار می‌کند (Pattanshetty & Bv, 2025: 299; Aravik et al, 2025: 338). موانع فرهنگی: وجود تفکرات و باورهای منفی در مورد فعالیتهای زنان، عدم آگاهی زنان نسبت به حقوق شهروندی خود (Saei Arsi & Valipour, 2009: 24)، مرد سالاری در امور تصمیم‌گیری در مورد ازدواج، اعمال مذهبی و اجتماعی مانند حبس خانگی یا مزوی شدن زنان، و تقسیم کار جنسیتی (مانند کارهای خانه و مسئولیت‌های مراقبت از کودکان) (Shohel et al, 2021: 4). موانع اجتماعی: محدودیت‌های

هستند (Nyamaka et al, 2025: 113). در فرآیند توانمندسازی زنان سه بعد وجود دارد که عبارتند از: منابع، عاملیت و دستاوردها که هر کدام بر پایه دیگری استوار است. اولین مؤلفه، منابع است، منابع پیش شرط‌های توانمندسازی هستند و می‌توانند غیرمادی، انسانی یا اجتماعی باشند و پتانسیل زنان را برای اعمال عاملیت ابزاری افزایش دهد. و این منابع شامل تحصیل، ثروت، اشتغال، برخی روابط اجتماعی یا دسترسی برای زنان می‌باشد (Miedema et al, 2018: 454). همچنین این منابع شامل برنامه‌های دولتی، حمایت مالی بانک‌ها یا تعاونی‌ها و دانش مبتنی بر آموزش و... مانند دانش آنها در مورد برابری جنسیتی و حقوق آنها می‌شود از طریق روابط اجتماعی در نهادهای مختلف مانند خانواده، جامعه و بازار به دست می‌آید (Pande et al, 2025: 6). که این منابع توانمندسازی بعنوان عوامل و سرمایه‌هایی محسوب می‌شوند که فرآیند توانمندسازی زنان را تسهیل می‌کنند و زنان را در برابر مسائل و مشکلات ناگهانی زندگی حفظ می‌کنند مانند مالکیت بر منابع زمین (Kalantari et al, 2010: 109). از دیگر ابعاد مؤثر در توانمندسازی زنان، ساختار فرصت است که در آن ظرفیت‌های بالقوه می‌توانند بالفعل شوند و سه حوزه دولت، بازار و اجتماع را شامل می‌شود و در هر یک از این حوزه‌ها بازیگران نقشی متناسب با حوزه مربوطه را دارند (Jomepour et al, 2016: 457-486). این عوامل با همکاری یکدیگر درجات مختلفی از توانمندسازی را ایجاد می‌کنند (Mousavi & Ravankhah, 2016: 81). ساختار فرصت به عنوان زمینه‌های توانمندسازی، توانمندسازی زنان را تسهیل نموده یا به عنوان مانعی در راه توانمندسازی زنان عمل می‌نماید مانند پایین بودن سطح تحصیلات زنان روستایی، عدم دسترسی به وام و تسهیلات بانکی و... (Kalantari et al, 2010: 109). بنابراین توانمندسازی زنان مستلزم تغییر در شرایط کسب منابعی است که این منابع یک پیش شرط اساسی برای توانمندسازی زنان و اولین گام برای به دست آوردن توانایی انتخاب برای زنان است. توزیع این منابع در جامعه از طریق نهادها و روابط مختلفی انجام می‌گیرد که برخی از بازیگران در مورد چگونگی تفسیر قوانین و هنجارها و همچنین اجرای آن، موقعیت برتری نسبت به زنان دارند مانند مردان، که همگی به واسطه موقعیت خود در نهادهای خاص دارای اختیار تصمیم‌گیری هستند. در چنین شرایطی زنان با توجه به وجود موانع و محدودیت‌هایی که با آن مواجه می‌باشند مانند مرد سالاری، سلطه مردان بر جامعه، در

توزیع منابع نقشی ندارند (Kabeer, 2005: 15). بعد دوم قدرت، به عاملیت مربوط می‌شود: عاملیت زنان که شامل توانایی تدوین انتخاب‌های استراتژیک و کنترل منابع و تصمیماتی است که بر نتایج مهم زندگی تأثیر می‌گذارد این عاملیت باید از طریق ابزارهای گوناگونی مانند اصلاحات ساختارهای اجتماعی (دسترسی زنان به امکانات پیشرفته تحصیلی، باسوادی زنان و بالا رفتن سطح آموزش در زنان)، ساختارهای سیاسی (دسترسی زنان به منابع، حمایت قوانین موجود از زنان، نمایندگی زنان در واحدهای حکومتی)، ساختارهای اقتصادی (حضور زنان در مشاغل اقتصادی با درآمد و حقوق بالا، حضور زنان در پست‌های مدیریتی حضور دارند) مطرح شود (Malhotra et al, 2002: 8-9). منابع و عاملیت با هم چیزی را تشکیل می‌دهند که قابلیت نامیده می‌شود، توانایی که زنان برای زندگی کردن به شیوه دلخواه خود، برای دستیابی به روش‌های ارزشمند بودن و انجام دادن، دارند (O'Hara & Clement, 2018: 112). قابلیت‌ها نه تنها به عنوان توانایی‌های فردی، بلکه به عنوان حقوق ضروری که فرصت زندگی آبرومندانه را برای زنان تضمین می‌کند، باید درک کرد و از این رویکرد، هنجارهای اجتماعی و پویایی قدرت به عنوان عوامل ساختاری محدودکننده‌هایی زنان برجسته می‌شوند. به عنوان مثال، ساختارهای مردسالار، که اغلب نقش‌های جنسیتی را تحمیل می‌کنند که امکان دسترسی زنان به منابع تولیدی و مشارکت کامل در زندگی سیاسی، اقتصادی و اجتماعی را محدود می‌کند، نابرابری‌ها را تداوم می‌بخشد که توسعه قابلیت‌های اصلی انسانی را محدود می‌کند: زندگی؛ سلامت جسمانی؛ اندیشه، احساسات، و کنترل بر محیط خود (سیاسی، مادی و کاری). این آخرین ظرفیت مستلزم دسترسی و استفاده از حق مشارکت در تصمیم‌گیری‌های سیاسی، و حمایت از آزادی بیان و اجتماع، و همچنین مالکیت دارایی در شرایط برابر با دیگران و دسترسی به مشاغل مناسب است (Albornoz et al, 2025: 4). بر اساس مدل مفهومی زیر دو عامل (عاملیت‌ها و ساختار فرصت‌ها) در توانمندسازی زنان روستایی نقش دارند که در صورت فقدان عاملیت‌ها که شامل دارایی‌های اقتصادی، اجتماعی، روانی، زیرساختی، سیاسی می‌باشد (عدم دسترسی به درآمد، سرمایه، منابع مالی و اعتباری، عدم دسترسی به آموزش، پایین بودن سطح سواد، عدم دسترسی به خدمات بهداشتی و درمانی، عدم اعتماد به نفس، عدم خودباوری، عدم داشتن تحرک، عدم مشارکت سیاسی و...)

که توزیع این منابع و داراییها در جامعه از طریق روابط و نهادهای مختلفی مانند دولت، جامعه، خانواده و بازار صورت می گیرد ولی به دلیل سلطه مرد سالاری در جامعه در ابعاد مختلف، این نهادها و روابط منجر به ایجاد موانع و محدودیتهایی در توانمندسازی زنان روستایی می شوند. به عنوان مثال نهاد خانواده و اجتماع به دلیل سلطه مرد سالاری، حاکمیت قوانین مذهبی، باورهای سنتی، ازدواج زودهنگام را بر دختران تحمیل نموده و مانع تحصیل دختران در مقاطع بالاتر شده اند. همچنین به دلیل حاکمیت یاورهای سنتی و داشتن نگاه منفی نسبت به توانایی های زنان، زنان از فعالیت و مشارکت در عرصه های سیاسی محروم شده اند. در عرصه اقتصادی نیز به دلیل عدم دسترسی زنان به منابع مالی و اعتباری، قوانین سختگیرانه نسبت به ارائه خدمات مالی به زنان، بالا بودن نرخ بهره بانکی و عدم دسترسی زنان به وثیقه بانکی، زنان از هرگونه فعالیت اقتصادی و راه اندازی کسب و کار شده و این موضوع منجر به کسب درآمد توسط زنان و عدم استقلال و رفاه اقتصادی زنان منجر شده است. همچنین زنان به دلیل سطح پایین تحصیلات، رویه های فرهنگی که بار کار خانگی را بر دوش زنان و دختران می اندازد، آداب و رسوم که زنان را از مالکیت زمین و املاک باز می دارد که این چالش ها، زنان را از نظر پیشرفت شغلی، کسب مهارت، دسترسی به بازارها و افزایش مشاغل مؤفق

در موقعیت نامساعدی قرار می دهد. همچنین در بعد زیرساختی وجود موانعی مانند مسافت بیشتر، شرایط نامناسب جاده ها یا حمل و نقل غیرقابل اعتماد نبود آن می تواند منجر به تأخیر یا عدم ارائه مراقبت های بهداشتی شود. در نتیجه دست آورد چنین محدودیتهایی، عدم توانمندسازی زنان روستایی در جامعه روستایی است. در صورت فراهم بودن شرایط (منابع و عاملیت ها) چندین قابلیت ضروری که برای تقویت توانمندسازی زنان محوری هستند، مشخص می شوند. این قابلیت ها شامل توانایی حفظ سلامت، دسترسی به مراکز درمانی و استقلال در تصمیم گیری های آگاهانه است. آموزش به عنوان یک قابلیت حیاتی شناخته می شود که کسب دانش و مهارت را تسهیل می کند. فرصت های اقتصادی، مانند دسترسی به اشتغال، منابع و اعتبار مالی، همراه با حق مدیریت و تملک اموال، نیز بسیار مهم تلقی می شوند. حقوق اجتماعی و فرهنگی نیز مورد تأکید قرار گرفته است، یعنی توانایی مشارکت در زندگی اجتماعی و فرهنگی بدون مواجهه با تبعیض بر اساس جنسیت، قومیت یا مذهب. مشارکت سیاسی نیز به عنوان عاملی برای تأثیرگذاری بر فرآیندهای تصمیم گیری در جامعه برجسته شده است. وجود امنیت در جامعه و قوانین حمایت کننده زنان نیز موجب مشارکت زنان در مناصب و پست های سیاسی می شود.

شکل ۲. مدل مفهومی تحقیق، منبع: نگارندگان، ۱۴۰۳

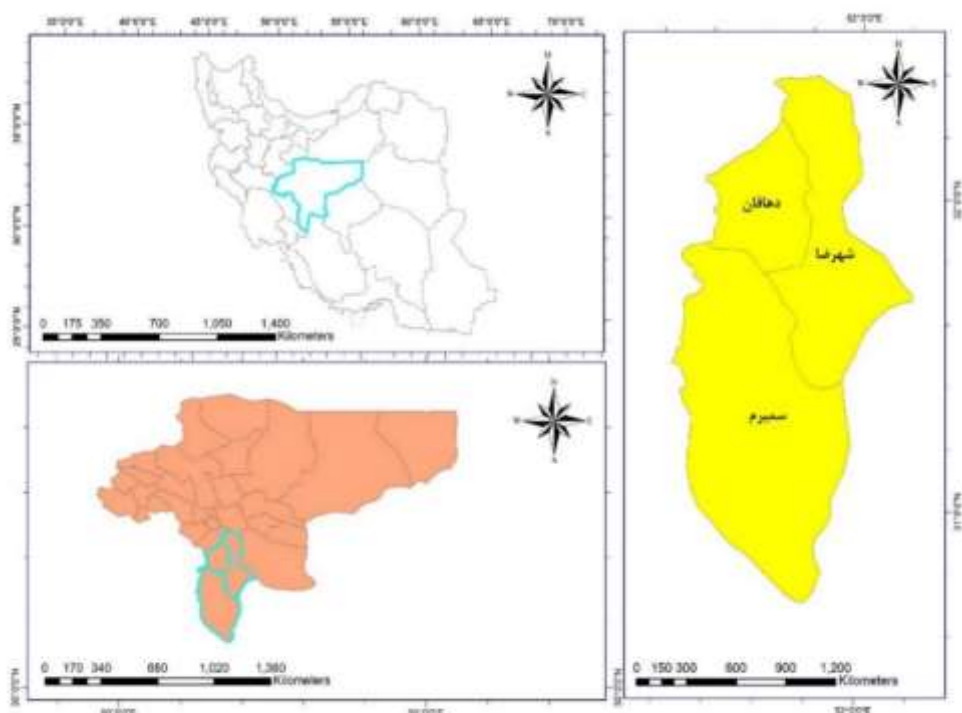
۲. روش تحقیق

این پژوهش از نظر هدف کاربردی است و از نظر شیوه اجرا توصیفی-همبستگی است. جامعه آماری تحقیق را زنان ۱۸ سال تا ۶۵ سال به بالای سه شهرستان ناحیه جنوب استان اصفهان شامل سه شهرستان سمیرم، شهرضا و دهاقان تشکیل داده است. بر اساس نتایج سرشماری سال ۱۳۹۵ ناحیه جنوب دارای ۶۶۸۵۸ نفر جمعیت روستانشین و ۲۰۲۰۰ خانوار روستایی می باشد. این ناحیه در سال ۱۳۹۵، دارای ۶ بخش و ۱۵ دهستان بود. این تعداد جمعیت روستایی در ۲۰۱ روستای دارای سکنه استقرار یافته اند. از تعداد کل جمعیت روستانشین این ناحیه (۶۶۸۵۸)، تعداد ۳۵۰۷۳ نفر مرد و تعداد ۳۱۷۸۵ نفر زن بوده اند. برای دستیابی به حجم منطقی نمونه مورد نیاز از کل جامعه آماری که شامل زنان روستایی ناحیه جنوب استان اصفهان می باشد از فرمول کوکران و نمونه گیری سهمیه ای (تعداد زنان در هر دهستان) استفاده شده است. برای تعیین حجم نمونه زنان هر دهستان بر اساس تعداد کل زنان و با استفاده از فرمول نسبت حجم نمونه محاسبه شده است که بر طبق فرمول کوکران تعداد ۳۸۰ نفر به عنوان نمونه تعیین گردید. در بخش یافته های استنباطی به منظور شناسایی موانع تأثیرگذار بر توانمندی زنان از تحلیل عاملی و اولویت بندی موانع توانمندسازی زنان روستایی از آزمون فریدمن استفاده شده است. به منظور بررسی موانع تأثیرگذار بر توانمندسازی زنان روستایی از تحلیل رگرسیون چندمتغیره استفاده شده است. در نهایت جهت بررسی اثرات مستقیم و غیر مستقیم هریک از موانع تأثیرگذار (اقتصادی، اجتماعی، زیرساختی، سیاسی و روانشناختی) بر توانمندسازی زنان روستایی در روستاهای مورد مطالعه از روش تحلیل مسیر استفاده شده است. ابزار اندازه گیری این پژوهش، استفاده از پرسشنامه محقق ساخته می باشد که برای سنجش شاخص های موانع توانمندسازی زنان روستایی ۳۲ گویه تدوین شد، که با ۱۱ گویه اقتصادی، ۵ گویه روانشناختی، ۳

گویه سیاسی، ۱۰ گویه اجتماعی و ۳ گویه زیرساختی به بررسی و شناسایی مهمترین موانع تأثیرگذار در توانمندسازی زنان روستایی ناحیه جنوب استان اصفهان پرداخته شد. تمام گویه های پرسشنامه در قالب طیف لیکرت مورد بررسی قرار گرفتند. روایی صوری و محتوایی پرسشنامه توسط متخصصان، کارشناسان و اساتید مورد بررسی قرار گرفته است و پس از برطرف نمودن اصلاحات آن مورد تأیید قرار گرفته است. همچنین به منظور تعیین پایایی پرسشنامه از روش آلفای کرونباخ استفاده شده که آلفای به دست آمده از پرسشنامه برای گویه اقتصادی ۰/۸۱ درصد، گویه اجتماعی ۰/۸۰ درصد، گویه روانشناختی ۰/۷۸ درصد، گویه سیاسی ۰/۷۵ درصد و گویه زیرساختی ۰/۷۵ درصد می باشد و آلفای کرونباخ به دست آمده از پرسشنامه برابر با ۰/۷۷ درصد می باشد که بیانگر اینست که پرسشنامه از پایایی مناسبی برخوردار است.

۲.۱. معرفی محدوده مورد مطالعه

ناحیه جنوب استان اصفهان شامل سه شهرستان سمیرم، شهرضا و دهاقان با مساحت ۹۴۸۶ کیلومتر مربع می شود. این منطقه بین ۳۰ درجه و ۴۳ دقیقه تا ۳۴ درجه و ۲۷ دقیقه عرض شمالی و ۴۹ درجه و ۳۸ دقیقه تا ۵۵ درجه و ۳۲ دقیقه طول شرقی قرار گرفته است. این ناحیه مابین استان های اصفهان، چهارمحال بختیاری، کهگیلویه و بویراحمد و استان فارس واقع شده است. این ناحیه تحت تأثیر رشته کوه های زاگرس در ناحیه ای کوهستانی واقع شده که از سمت شرق و شمال شرق به شهرستان اصفهان، از شرق به اقلید و آباد در استان فارس، از جنوب غربی با رشته کوه های دنا در استان کهگیلویه و بویراحمد، از غرب به استان چهارمحال بختیاری محدود شده است (شکل ۲).

شکل ۲. موقعیت جغرافیایی ناحیه جنوب استان اصفهان، منبع: نگارندگان، ۱۴۰۳

۳. یافته‌های پژوهش

۳.۱. یافته‌های توصیفی

۳.۱.۱. ویژگی‌های فردی زنان

یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که از کل نمونه آماری زنان در ناحیه کوهستانی جنوب استان اصفهان، بیشترین فراوانی سنی مربوط به گروه سنی ۳۵-۴۴ سال معادل ۳۰/۲ درصد بوده است. از لحاظ جنسیت، با توجه به اینکه جامعه آماری زنان روستایی بوده، ۱۰۰ درصد نمونه آماری را زنان تشکیل داده بودند. از نظر تحصیلات بیشترین فراوانی مربوط به بیسواد با ۲۵ درصد بوده‌اند. از تعداد ۳۸۰ نمونه آماری، ۶۵/۲ درصد متأهل بوده‌اند (جدول ۱).

جدول ۱. توزیع فراوانی ویژگی‌های جمعیت مورد مطالعه یا جمعیت هدف

درصد	فراوانی	مشخصات فردی
		ساختار سنی
۹/۴	۳۶	۱۸-۲۴ سال
۲۵/۲	۹۶	۲۵-۳۴ سال
۳۰/۲	۱۱۵	۳۵-۴۴ سال
۱۶/۸	۶۴	۴۵-۵۴ سال
۱۴/۲	۵۴	۵۵-۶۴ سال
۳/۹	۱۵	۶۵ سال به بالا
		جنسیت
۱۰۰	۳۸۰	زن

وضعیت تأهل		
مجرد	۱۰۸	۲۸/۴
متاهل	۲۴۸	۶۵/۲
بیوه و مطلقه	۲۴	۶/۳
وضعیت سواد		
بیسواد	۹۵	۲۵
ابتدایی	۷۲	۱۸/۹
راهنمایی / سیکل	۵۸	۱۵/۲
دبیرستان / دیپلم	۵۵	۱۴/۴
فوق دیپلم (کاردانی)	۳۳	۸/۶
کارشناسی	۴۶	۱۲/۱
کارشناسی ارشد و بالاتر	۲۱	۵/۵

منبع: نگارندگان، ۱۴۰۳

۲.۳ یافته‌های استنباطی

۱. ۲. ۳. رتبه بندی موانع تأثیرگذار بر توانمندسازی زنان

روستایی

به منظور رتبه‌بندی موانع تأثیرگذار بر توانمندسازی زنان روستایی در منطقه مورد مطالعه از آزمون فریدمن استفاده شده

است که به صورت مجزا به اولویت‌بندی موانع اقتصادی، روانشناختی، سیاسی، زیرساختی و اجتماعی- فرهنگی پرداخته شده است.

نتایج آزمون فریدمن نشان داد که سطح معنی داری به دست آمده برابر ۰/۰۰۰ است بنابراین فرض صفر رد و این نشانگر آن است که حداقل یک زوج از رتبه میانگین گویه‌ها، تفاوت معنی داری با هم دارند. میانگین رتبه نشان دهنده تأثیرگذاری آن گویه است. بنابراین کمترین میانگین رتبه، کمترین مانع اقتصادی تأثیرگذار در توانمندسازی زنان ایفا می‌کند. بنابراین با توجه به نتایج به دست آمده گویه عدم نظارت بر اعتبارات اعطایی در زمینه دریافت وام با میانگین ۶/۵۵ بیش‌ترین تأثیر را در بین موانع اقتصادی تأثیرگذار در توانمندسازی زنان دارد و گویه بالا بودن نرخ بهره وام با میانگین ۳/۳۸ کم‌ترین تأثیر را در بین موانع اقتصادی تأثیرگذار در توانمندسازی زنان دارد. همچنین گویه برای فروش محصولات، دسترسی محدودی به بازارهای فروش داشتن با میانگین ۶/۳۶، گویه عدم دسترسی به آموزش‌های اقتصادی در زمینه بازاریابی با

میانگین ۶/۲۹، گویه عدم پذیرش ریسک برای راه اندازی کسب و کار در مقیاس وسیعتر با میانگین ۶/۱۵، گویه مواجهه بودن با مشکلات مربوط به تأمین ضامن در زمان دریافت وام از بانک با میانگین ۵/۸۲، گویه عدم رضایت از دستمزد دریافتی با میانگین ۵/۶۴، گویه عدم نظارت بر اعتبارات اعطایی در زمینه دریافت وام با میانگین ۵/۵۵، گویه برای بازپرداخت وام به بانک‌ها با مشکلات مواجهه بودن با میانگین ۵/۵۴، گویه بالا بودن نرخ بهره وام‌ها با میانگین ۵/۳۸، گویه جهت راه اندازی کسب و کار جدید با کمبود درآمد مواجه بودن با میانگین ۵/۳۷ و گویه دسترسی محدود به زمین برای انجام فعالیتهای اقتصادی خود با میانگین ۳/۹۵ به ترتیب در رتبه‌های دوم تا دهم مهم‌ترین موانع اقتصادی تأثیرگذار در توانمندسازی زنان در منطقه مورد مطالعه دارد (جدول ۲).

جدول ۲. رتبه‌بندی موانع اقتصادی تأثیرگذار در توانمندسازی زنان با استفاده از آزمون فریدمن

انحراف معیار	میانگین رتبه	گویه‌ها
۱/۵۰۶	۵/۸۲	مواجه بودن با مشکلات مربوط به تأمین ضامن در زمان دریافت وام از بانک
۱/۳۵۷	۶/۱۵	عدم پذیرش ریسک برای راه اندازی کسب و کار در مقیاس وسیعتر
۱/۴۱۰	۵/۶۴	عدم رضایت از دستمزد دریافتی
۱/۱۳۹	۳/۹۵	دسترسی محدود به زمین برای انجام فعالیتهای اقتصادی خود
۱/۰۱۸	۵/۳۸	بالا بودن نرخ بهره وام‌ها
۱/۱۱۲	۳/۴۹	برای دریافت وام از بانک‌ها با مشکل وثیقه بانکی بالا مواجه بودن
۱/۵۹۹	۵/۳۷	جهت راه اندازی کسب و کار جدید با کمبود درآمد مواجه بودن
۱/۳۵۴	۶/۳۶	برای فروش محصولات، دسترسی محدودی به بازارهای فروش داشتن
۱/۳۲۲	۶/۲۹	به آموزش‌های اقتصادی در زمینه بازاریابی دسترسی نداشتن
۱/۴۲۹	۶/۵۵	عدم نظارت بر اعتبارات اعطایی در زمینه دریافت وام
۱/۳۲۳	۵/۵۴	مشکلات بازپرداخت وام به بانک‌ها
۳۸۰		حجم نمونه
۴۳۳/۰۴۷		آماره کای دو
۹		درجه آزادی
۰/۰۰۰		سطح معنی داری

منبع: نگارندگان، ۱۴۰۳

رتبه‌بندی موانع روانشناختی تأثیرگذار در توانمندسازی زنان

نتایج آزمون فریدمن نشان داد که سطح معنی داری به دست آمده برابر ۰/۰۰۰ است بنابراین فرض صفر رد و این نشانگر آن است که حداقل یک زوج از رتبه میانگین گویه‌ها، تفاوت معنی داری با هم دارند. میانگین رتبه نشان دهنده تأثیرگذاری آن گویه است. بنابراین کمترین میانگین رتبه، کمترین موانع روانشناختی تأثیرگذار در توانمندسازی زنان ایفا می‌کند. بنابراین با توجه به نتایج به دست آمده گویه نداشتن انگیزه برای انجام امور و پیگیری فعالیتها با میانگین ۳/۶۵ بیش‌ترین موانع روانشناختی تأثیرگذار در توانمندسازی زنان است و

گویه عدم تمایل و علاقه به حضور در فعالیتها با میانگین ۱/۱۸۹ کم‌ترین موانع روانشناختی تأثیرگذار در توانمندسازی زنان است. همچنین گویه انجام هر فعالیت سبب به خطر انداختن حیثیت و شرافت می‌گردد (نداشتن عزت نفس) با میانگین ۳/۳۸، گویه عدم تمایل به استفاده از تجربیات جدید در انجام کارها با میانگین ۳/۲۰ و گویه عدم باور تواناییها و قابلیت‌های خود در انجام کارها با میانگین ۲/۸۸ به ترتیب در رتبه‌های دوم تا چهارم مهم‌ترین موانع روانشناختی تأثیرگذار بر توانمندسازی زنان در منطقه مورد مطالعه می‌باشند (جدول ۳).

جدول ۳. رتبه‌بندی موانع روانشناختی تأثیرگذار در توانمندسازی زنان با استفاده از آزمون فریدمن

گویه‌ها	میانگین رتبه	انحراف معیار
نداشتن انگیزه برای انجام امور و پیگیری فعالیتها	۳/۶۵	۱/۲۱۸
انجام هر فعالیت سبب به خطر انداختن حیثیت و شرافت می‌گردد (عدم عزت نفس)	۳/۳۸	۰/۹۰۹
عدم تمایل و علاقه به حضور در فعالیتها	۱/۸۹	۰/۹۴۵
عدم باور تواناییها و قابلیت‌های خود در انجام کارها	۲/۸۸	۱/۴۸۴
عدم تمایل به استفاده از تجربیات جدید در انجام کارها	۳/۲۰	۱/۴۶۳
حجم نمونه	۳۸۰	
آماره کای دو	۳۱۳/۳۳۴	
درجه آزادی	۴	
سطح معنی داری	۰/۰۰۰	

منبع: نگارندگان، ۱۴۰۳

رتبه‌بندی موانع سیاسی تأثیرگذار در توانمندسازی زنان

نتایج آزمون فریدمن نشان داد که سطح معنی داری به دست آمده برابر ۰/۰۰۰ است بنابراین فرض صفر رد و این نشانگر آن است که حداقل یک زوج از رتبه میانگین گویه‌ها، تفاوت معنی داری با هم دارند. میانگین رتبه نشان دهنده تأثیرگذاری آن گویه است. بنابراین کمترین میانگین رتبه، کمترین موانع سیاسی تأثیرگذار در توانمندسازی زنان ایفا می‌کند. بنابراین با توجه به نتایج به دست آمده گویه عدم احساس امنیت در محیط بیرون از خانه (خیابان

و...) با میانگین ۲/۲۹ بیشترین موانع سیاسی تأثیرگذار در توانمندسازی زنان دارد و گویه عدم وجود قوانین حامی (حمایت کننده) زنان در جامعه با میانگین ۱/۶۳ کم‌ترین موانع سیاسی تأثیرگذار در توانمندسازی زنان است. همچنین گویه عدم احساس امنیت در محیط کار با میانگین ۲/۰۸ در رتبه دوم مهم‌ترین موانع سیاسی تأثیرگذار بر توانمندسازی زنان در منطقه مورد مطالعه دارد (جدول ۴).

جدول ۴. رتبه‌بندی موانع سیاسی تأثیرگذار در توانمندسازی زنان با استفاده از آزمون فریدمن

گویه‌ها	میانگین رتبه	انحراف معیار
عدم احساس امنیت در محیط کار	۲/۰۸	۱/۲۲۶
عدم احساس امنیت در محیط بیرون از خانه (خیابان و...)	۲/۲۹	۱/۲۲۳
عدم وجود قوانین حامی (حمایت کننده) زنان در جامعه	۱/۶۳	۱/۱۸۵
حجم نمونه	۳۸۰	
آماره کای دو	۱۰۹/۹۲۰	
درجه آزادی	۲	
سطح معنی داری	۰/۰۰۰	

منبع: نگارندگان، ۱۴۰۳

رتبه‌بندی موانع اجتماعی تأثیرگذار در توانمندسازی زنان

نتایج آزمون فریدمن نشان داد که سطح معنی داری به دست آمده برابر ۰/۰۰۰ است بنابراین فرض صفر رد و این نشانگر آن است که حداقل یک زوج از رتبه میانگین گویه‌ها، تفاوت معنی داری با هم دارند. میانگین رتبه نشان دهنده تأثیرگذاری آن گویه است. بنابراین کمترین میانگین رتبه، کمترین مانع اجتماعی تأثیرگذار در توانمندسازی زنان ایفا می‌کند. بنابراین با توجه به نتایج به دست آمده گویه تأثیر پایین بودن سطح تحصیلات در حضور و مشارکت در فعالیت‌های مختلف روستا با میانگین ۷/۱۰ بیش‌ترین مانع اجتماعی تأثیرگذار در توانمندسازی اجتماعی زنان است و گویه عدم دسترسی به کلاسهای آموزشی و دوره‌های مهارتی با میانگین ۳/۲۹ کم‌ترین مانع اجتماعی تأثیرگذار در توانمندسازی اجتماعی زنان است. همچنین گویه عدم دسترسی به امکانات آموزشی با میانگین ۶/۹۰، گویه وجود تفکرات و باورهای سنتی رایج در

روستا در مورد اشتغال با میانگین ۶/۷۱، گویه نقش داشتن حجم کارهای خانه (وظایف خانه داری و مراقبت از فرزندان) در انجام فعالیتها با میانگین ۶/۱۷، گویه عدم حمایت همسر/ پدر از زنان جهت مشارکت و حضور در امور مختلف روستا و ام با میانگین ۵/۷۶، گویه عدم رضایت همسر/ پدر یا برادر بخاطر داشتن اشتغال یا فعالیت در جامعه با میانگین ۵/۴۰، گویه عدم رضایت همسر/ پدر یا برادر راضی بخاطر حضور در دوره‌هایی که آموزش آن توسط معلم مرد صورت می‌گیرد با میانگین ۵/۱۷، گویه داشتن دیدگاه منفی نسبت به توانایی زنان توسط مردان با میانگین ۵/۱۲ و گویه عدم رضایت همسر/ پدر یا برادر راضی بخاطر حضور در برنامه‌های آموزشی و ترویجی با میانگین ۳/۳۸ به ترتیب در رتبه‌های دوم تا نهم مهم‌ترین موانع اجتماعی تأثیرگذار بر توانمندسازی زنان در منطقه مورد مطالعه می‌باشند (جدول ۵).

جدول ۵. رتبه‌بندی موانع اجتماعی تأثیرگذار در توانمندسازی زنان با استفاده از آزمون فریدمن

گویه‌ها	میانگین رتبه	انحراف معیار
نقش داشتن حجم کارهای خانه (وظایف خانه داری و مراقبت از فرزندان) در انجام فعالیت‌ها	۶/۱۷	۱/۴۷۴
تأثیر پایین بودن سطح تحصیلات در حضور و مشارکت در فعالیت‌های مختلف روستا	۷/۱۰	۱/۰۶۳
عدم دسترسی به امکانات آموزشی	۶/۹۰	۱/۳۴۶
وجود تفکرات و باورهای سنتی رایج در روستا در مورد اشتغال	۶/۷۱	۱/۲۹۱
عدم رضایت همسر/ پدر یا برادر بخاطر داشتن اشتغال یا فعالیت در جامعه	۵/۴۰	۱/۲۸۹
عدم رضایت همسر/ پدر یا برادر راضی برای حضور در برنامه‌های آموزشی و ترویجی	۳/۳۸	۰/۹۷۷

۰/۹۳۳	۵/۱۷	عدم رضایت همسر/ پدر یا برادر راضی بخاطر حضور در دوره هایی که آموزش آن توسط معلم مرد صورت می گیرد
۱/۲۰۷	۳/۲۹	عدم دسترسی به کلاس های آموزشی و دوره های مهارتی
۱/۵۵۲	۵/۱۲	داشتن دیدگاه منفی نسبت به توانایی زنان توسط مردان
۱/۲۷۶	۵/۷۶	عدم حمایت همسر/ پدر از زنان جهت مشارکت و حضور در امور مختلف روستا
۳۸۰		حجم نمونه
۷۳۵/۳۸۵		آماره کای دو
۹		درجه آزادی
۰/۰۰۰		سطح معنی داری

منبع: نگارندگان، ۱۴۰۳

رتبه بندی موانع زیرساختی تأثیرگذار در توانمندسازی زنان

نتایج آزمون فریدمن نشان داد که سطح معنی داری به دست آمده برابر ۰/۱۳۵ است بنابراین فرض صفر تایید می شود و این نشانگر آن است که هیچکدام از رتبه میانگین گویه ها، تفاوت معنی داری با هم ندارند. بنابراین با توجه به نتایج به دست آمده گویه عدم دسترسی به امکانات بهداشتی با میانگین ۲/۰۵، گویه عدم دسترسی

به فناوری و تکنولوژی جهت انجام فعالیت های اقتصادی با میانگین ۲/۰۲ و گویه عدم دسترسی به آب جهت انجام فعالیت های اقتصادی (کشاورزی، دامداری، صنایع دستی) با میانگین ۱/۹۲ در توانمندسازی زنان هیچ گونه مانعی ایجاد نمی کنند (جدول ۶).

جدول ۶. رتبه بندی موانع زیرساختی تأثیرگذار در توانمندسازی زنان با استفاده از آزمون فریدمن

انحراف معیار	میانگین رتبه	گویه ها
۱/۹۳۴	۲/۰۵	عدم دسترسی به امکانات بهداشتی
۱/۷۰۳	۱/۹۲	عدم دسترسی به آب جهت انجام فعالیت های اقتصادی (کشاورزی، دامداری، صنایع دستی)
۱/۳۸۶	۲/۰۲	عدم دسترسی به فناوری و تکنولوژی جهت انجام فعالیت های اقتصادی
۳۸۰		حجم نمونه
۴/۰۰۵		آماره کای دو
۲		درجه آزادی
۰/۱۳۵		سطح معنی داری

منبع: نگارندگان، ۱۴۰۳

۲.۲.۳. شناسایی موانع تأثیرگذار در توانمندسازی زنان

به منظور شناسایی موانع تأثیرگذار در توانمندسازی زنان از تحلیل عاملی استفاده شده است. همان طور که مشاهده می گردد آماره کی دو (مربع کای) و آزمون بارتلت معنی دار هستند بنابراین شرط لازم برای انجام تحلیل عاملی برقرار است. فرض صفر در آزمون بارتلت به این معناست که متغیرها فقط با خودشان دارای همبستگی هستند.

رد فرضیه صفر بدین معنا می باشد که ماتریس همبستگی دارای اطلاعات معناداری می باشد و حداقل شرایط لازم به منظور تحلیل عاملی وجود دارد. این آزمون را آزمون کرویت نیز می نامند. آزمون KMO و تست بارتلت و مناسب بودن و سطح معناداری شاخص ها را نشان می دهد (جدول ۷).

جدول ۷. تست کای دو و بارتلت مهم ترین موانع تأثیر گذار در توانمندسازی زنان

شاخص مورد تحلیل	kmo مقدار	مقدار بارتلت	درجه آزادی	سطح معنی داری
موانع تاثیر گذار در توانمندسازی زنان	۰/۷۱۹	۶/۲۹۲	۴۶۵	۰/۰۰۰

منبع: نگارندگان، ۱۴۰۳

استخراج عامل ها

عامل ها در این تحقیق، تقلیل ۳۱ شاخص تحقیق به ۸ عامل نهایی است که حدود ۶۶/۰۳۳ درصد واریانس را توضیح می دهد (جدول ۸).

استخراج عامل های مؤثر در این تحقیق با استفاده از ماتریس عاملی و ماتریس همبستگی برای همه مقادیر ویژه غیر صفر محاسبه گردیده است. طبق توضیحات شرح داده شده، نتیجه استخراج

جدول ۸. عامل های استخراج شده (موانع تأثیر گذار در توانمندسازی زنان)، و مقادیر ویژه آن ها

عوامل	مقادیر ویژه اولیه			مقادیر ویژه بدون چرخش			مقادیر ویژه با چرخش چرخش		
	مجموع	واریانس ۰/۰	تجمعی ۰/۰	مجموع	واریانس ۰/۰	تجمعی ۰/۰	مجموع	واریانس ۰/۰	تجمعی ۰/۰
۱	۶/۱۹۹	۱۹/۹۹۶	۱۹/۹۹۶	۶/۱۹۹	۱۹/۹۹۶	۱۹/۹۹۶	۳/۴۹۴	۱۱/۲۷۲	۱۱/۲۷۲
۲	۴/۲۳۴	۱۳/۶۵۸	۳۳/۶۵۴	۴/۲۳۴	۱۳/۶۵۸	۳۳/۶۵۴	۳/۳۸۹	۱۰/۹۳۱	۲۲/۲۰۳
۳	۲/۸۰۷	۹/۰۵۴	۴۲/۷۰۸	۲/۸۰۷	۹/۰۵۴	۴۲/۷۰۸	۳/۱۲۶	۱۰/۰۸۴	۳۲/۲۸۷
۴	۱/۸۱۰	۵/۸۴۰	۴۸/۵۴۸	۱/۸۱۰	۵/۸۴۰	۴۸/۵۴۸	۲/۷۷۰	۸/۹۳۶	۴۱/۲۲۳
۵	۱/۶۳۵	۵/۲۷۵	۵۳/۸۲۳	۱/۶۳۵	۵/۲۷۵	۵۳/۸۲۳	۲/۴۷۲	۷/۹۷۳	۴۹/۱۹۶
۶	۱/۳۸۱	۴/۴۵۴	۵۸/۲۷۷	۱/۳۸۱	۴/۴۵۴	۵۸/۲۷۷	۲/۰۶۵	۶/۶۶۲	۵۵/۸۵۸
۷	۱/۲۷۷	۴/۱۲۱	۶۲/۳۹۸	۱/۲۷۷	۴/۱۲۱	۶۲/۳۹۸	۱/۸۶۱	۶/۰۰۴	۶۱/۸۶۲
۸	۱/۱۲۷	۳/۶۳۵	۶۶/۰۳۳	۱/۱۲۷	۳/۶۳۵	۶۶/۰۳۳	۱/۲۹۳	۴/۱۷۱	۶۶/۰۳۳

منبع: نگارندگان، ۱۴۰۳

همان گونه که ملاحظه می گردد ۸ عامل مقادیر ویژه بزرگتر از ۱ دارند و جمعا ۶۶/۰۳۳ درصد از واریانس مجموعه ۳۱ شاخص مذکور را تبیین می کند (جدول ۹)

جدول ۹. نامگذاری هریک از عامل های هشت گانه و مقادیر ویژه آن ها

ردیف	عامل	مجموع	واریانس ۰/۰	تجمعی ۰/۰
۱	موانع اجتماعی	۳/۴۹۴	۱۱/۲۷۲	۱۱/۲۷۲
۲	موانع امنیتی-بهداشتی-آموزشی	۳/۳۸۹	۱۰/۹۳۱	۲۲/۲۰۳
۳	موانع اقتصادی	۳/۱۲۶	۱۰/۰۸۴	۳۲/۲۸۷
۴	موانع روانشناختی-سیاسی-اجتماعی	۲/۷۷۰	۸/۹۳۶	۴۱/۲۲۳
۵	موانع مالی	۲/۴۷۲	۷/۹۷۳	۴۹/۱۹۶
۶	موانع خانوادگی	۲/۰۶۵	۶/۶۶۲	۵۵/۸۵۸
۷	موانع اعتقادی-آموزشی	۱/۸۶۱	۶/۰۰۴	۶۱/۸۶۲
۸	موانع عدم انگیزه	۱/۲۹۳	۴/۱۷۱	۶۶/۰۳۳

منبع: نگارندگان، ۱۴۰۳

عامل اول (موانع اجتماعی): مقدار ویژه این عامل ۳/۴۹۴ است که به تنهایی ۱۱/۲۷۲ درصد واریانس را محاسبه و شرح می‌دهد. در عامل اول، ۵ متغیر بارگذاری شده است. بیشتر این متغیرها، شاخص‌های اجتماعی هستند که همبستگی خوبی را در عامل اول نشان می‌دهد و به همین دلیل این عامل، موانع اجتماعی نامیده می‌شود. همچنین در این عامل متغیر عدم باور به توانایی‌ها و قابلیت‌های زنان در انجام کارها با بار عاملی ۰/۸۴۵ بیشترین بار عاملی و متغیر حجم کارهای خانه (وظایف خانه داری و مراقبت از فرزندان) در انجام فعالیتها با بار عاملی ۰/۷۷۹ کمترین بار عاملی را دارد (جدول ۱۰).

جدول ۱۰. متغیرهای بارگذاری شده در موانع اجتماعی

ردیف	متغیرها	بار عاملی
موانع اجتماعی		
۱	عدم باور به توانایی‌ها و قابلیت‌های زنان در انجام کارها	۰/۸۴۵
۲	عدم تمایل به استفاده از تجربیات جدید در انجام کارها	-۰/۷۰۶
۳	حجم کارهای خانه (وظایف خانه داری و مراقبت از فرزندان) در انجام فعالیتها	-۰/۷۷۹
۴	داشتن دیدگاه منفی نسبت به توانایی زنان توسط مردان	۰/۷۹۳
۵	عدم حمایت همسر/ پدر از زنان جهت مشارکت و حضور در امور مختلف روستا	-۰/۷۶۳
موانع امنیتی-بهداشتی-آموزشی		
۶	عدم احساس امنیت در محیط کار	۰/۷۳۱
۷	عدم وجود قوانین حامی (حمایت کننده) زنان در جامعه	۰/۷۵۰
۸	تأثیر پایین بودن سطح تحصیلات در حضور و مشارکت در فعالیت‌های مختلف روستا	۰/۷۷۰
۹	عدم رضایت همسر/ پدر یا برادر راضی بخاطر حضور در دوره‌هایی که آموزش آن توسط معلم مرد صورت می‌گیرد	۰/۵۲۶
۱۰	عدم دسترسی به امکانات بهداشتی	۰/۷۷۳
متغیر موانع اقتصادی		
۱۱	مواجه بودن با مشکلات مربوط به تأمین ضامن در زمان دریافت وام از بانک	۰/۵۳۲
۱۲	عدم پذیرش ریسک برای راه اندازی کسب و کار در مقیاس وسیعتر	۰/۶۲۴
۱۳	بالا بودن نرخ بهره وام‌ها	۰/۷۶۷
۱۴	برای دریافت وام از بانک‌ها با مشکل وثیقه بانکی بالا مواجه بودن	-۰/۶۸۰
۱۵	عدم دسترسی به آب جهت انجام فعالیتهای اقتصادی (کشاورزی، دامداری، صنایع دستی)	-۰/۵۹۳
موانع روانشناختی-سیاسی-اجتماعی		
۱۶	عدم تمایل و علاقه به حضور در فعالیتها	-۰/۶۶۶
۱۷	عدم احساس امنیت در محیط بیرون از خانه (خیابان و...)	۰/۷۱۶
۱۸	عدم دسترسی به امکانات آموزشی	۰/۶۸۸
۱۹	عدم رضایت همسر/ پدر یا برادر راضی بخاطر حضور در برنامه‌های آموزشی و ترویجی	-۰/۷۰۹
موانع مالی		
۲۰	عدم رضایت از دستمزد دریافتی	۰/۵۸۵
۲۱	دسترسی محدود به زمین برای انجام فعالیت‌های اقتصادی خود	۰/۶۰۱
۲۲	مواجه بودن با کمبود درآمد جهت راه اندازی کسب و کار جدید	۰/۶۷۶
۲۳	عدم دسترسی به آموزش‌های اقتصادی در زمینه بازاریابی	-۰/۶۱۱
۲۴	عدم نظارت بر اعتبارات اعطایی در زمینه دریافت وام	-۰/۵۳۳
موانع خانوادگی		
۲۵	(عزت نفس) انجام هر فعالیت سبب به خطر انداختن حیثیت و شرافت می‌گردد	۰/۷۸۳
۲۶	عدم رضایت همسر/ پدر یا برادر بخاطر داشتن اشتغال یا فعالیت در جامعه	۰/۶۹۷

موانع اعتقادی-آموزشی		
۲۷	وجود تفکرات و باورهای سنتی رایج در روستا در مورد اشتغال	۰/۶۶۲-
۲۸	عدم دسترسی به کلاسهای آموزشی و دوره‌های مهارتی	۰/۶۷۷
موانع عدم انگیزه		
۲۹	نداشتن انگیزه برای انجام امور و پیگیری فعالیت‌ها	۰/۷۵۷

(ادامه جدول ۱۰)، منبع: نگارندگان، ۱۴۰۳

عامل دوم (موانع امنیتی-بهداشتی-آموزشی): مقدار ویژه این عامل ۳/۳۸۹ است که به تنهایی می‌تواند ۱۰/۹۳۱ درصد واریانس را محاسبه و شرح دهد. در این عامل، تعداد ۵ متغیر بارگذاری شده است. بیشتر این متغیرها، شاخص‌های امنیت، بهداشت و آموزشی می‌باشند که همبستگی خوبی را در عامل اول نشان می‌دهند و به همین خاطر این عامل، موانع امنیتی-بهداشتی-آموزشی نامیده شده است. در این عامل متغیر عدم دسترسی به امکانات و خدمات بهداشتی با بار عاملی ۰/۷۷۳ بیشترین بار عاملی را به خود اختصاص داده است و متغیر عدم رضایت همسر/ پدر یا برادر راضی بخاطر حضور در دوره‌هایی که آموزش آن توسط معلم مرد صورت می‌گیرد با بار عاملی ۰/۵۲۶ کمترین بار عاملی را دارد. عامل سوم (موانع اقتصادی): مقدار ویژه این عامل ۳/۱۲۶ است که به تنهایی توانسته ۱۰/۴۸۰ درصد واریانس را محاسبه و توضیح دهد. در این عامل، ۵ متغیر بارگذاری شده است. بیشتر این متغیرها، شاخص‌های اقتصادی می‌باشند که همبستگی خوبی را در عامل اول نشان می‌دهد و به همین خاطر این عامل، موانع اقتصادی نامیده شده است. همچنین در این عامل متغیر بالا بودن نرخ بهره وام‌ها با بار عاملی ۰/۷۶۷ بالاترین بار عاملی را به خود اختصاص داده است و متغیر برای دریافت وام از بانک‌ها با مشکل وثیقه بانکی بالا مواجه بودن با بار عاملی ۰/۶۸۰- کمترین بار عاملی را دارد. عامل چهارم (موانع روانشناختی-سیاسی-اجتماعی): مقدار ویژه این عامل ۲/۷۷۰ است که به تنهایی قادر است ۸/۹۳۶ درصد واریانس را محاسبه و توضیح دهد. در این عامل، تعداد ۴ متغیر بارگذاری شده است. بیشتر این متغیرها، شاخص‌های روانشناختی، سیاسی و اجتماعی می‌باشند که همبستگی خوبی را در عامل اول نشان می‌دهد و به همین دلیل این عامل، موانع روانشناختی-سیاسی-اجتماعی نامیده شده است. در این عامل متغیر عدم احساس امنیت در محیط بیرون از خانه (خیابان و...) با بار عاملی ۰/۷۱۶ بالاترین بار عاملی را به خود اختصاص داده است و متغیر عدم رضایت همسر/ پدر یا برادر راضی بخاطر

حضور در برنامه‌های آموزشی و ترویجی با بار عاملی ۰/۷۰۹- کمترین بار عاملی را دارد. عامل پنجم (موانع مالی): مقدار ویژه این عامل ۲/۴۷۲ است که به تنهایی قادر است ۷/۹۷۳ درصد واریانس را محاسبه و توضیح دهد. در این عامل، تعداد ۵ متغیر بارگذاری شده است. بیشتر این متغیرها، شاخص‌های روانشناختی، سیاسی و اجتماعی می‌باشند که همبستگی خوبی را در عامل اول نشان می‌دهد و به همین خاطر این عامل، موانع روانشناختی-سیاسی-اجتماعی نامگذاری شده است. همچنین در این عامل متغیر جهت راه اندازی کسب و کار جدید با کمبود درآمد مواجه بودن با بار عاملی ۰/۶۷۶ بیشترین بار عاملی را به خود اختصاص داده است و متغیر به آموزش‌های اقتصادی در زمینه بازاریابی دسترسی نداشتن با بار عاملی ۰/۶۱۱- کمترین بار عاملی را دارد. عامل ششم (موانع خانوادگی): مقدار ویژه این عامل ۲/۰۶۵ است که به تنهایی قادر است ۶/۶۶۲ درصد واریانس را محاسبه و توضیح دهد. در این عامل، تعداد ۲ متغیر بارگذاری شده است. بیشتر این متغیرها، شاخص‌های خانوادگی می‌باشند که همبستگی خوبی را در عامل اول نشان می‌دهد و به همین خاطر این عامل، موانع خانوادگی نامگذاری شده است. همچنین در این عامل متغیر انجام هر فعالیت سبب به خطر انداختن حیثیت و شرافت (عدم عزت نفس) می‌گردد با بار عاملی ۰/۷۸۳ بیشترین بار عاملی را به خود اختصاص داده است و متغیر عدم رضایت همسر/ پدر یا برادر بخاطر داشتن اشتغال یا فعالیت در جامعه با بار عاملی ۰/۶۹۷ کمترین بار عاملی را دارد. عامل هفتم (موانع اعتقادی-آموزشی): مقدار ویژه این عامل ۱/۸۶۱ است که به تنهایی قادر است ۶/۰۰۴ درصد واریانس را محاسبه و توضیح دهد. در این عامل، تعداد ۲ متغیر بارگذاری شده است. بیشتر این متغیرها، شاخص‌های اعتقادی و آموزشی می‌باشند که همبستگی خوبی را در عامل اول نشان می‌دهد و به همین خاطر این عامل، موانع اعتقادی-آموزشی نامگذاری شده است. همچنین در این عامل متغیر عدم دسترسی به کلاسهای آموزشی و دوره‌های

شخص‌های نداشتن انگیزه می‌باشند که همبستگی خوبی را در عامل اول نشان می‌دهد و به همین خاطر این عامل، موانع عدم انگیزه نامگذاری شده است. همچنین در این عامل متغیر نداشتن انگیزه برای انجام امور و پیگیری فعالیتها با بار عاملی ۰/۷۵۷ وجود دارد (جدول ۱۰).

وابسته بوسیله متغیر مستقل است. یکی از نقص‌های ضریب تعیین این است که میزان موفقیت مدل را بیش از اندازه واقعی نشان می‌دهد و متغیرهای مستقل و حجم نمونه را خیلی کم در نظر می‌گیرد و تعداد درجات آزادی را حساب نمی‌کند. به همین خاطر از ضریب تعیین تعدیل شده استفاده می‌شود. مقدار ضریب تعیین تعدیل شده همان‌طور که مشاهده می‌گردد برابر ۰/۶۰۳ است که بیان کننده این است که متغیرهای مستقل ۶۰ درصد از تغییرات متغیر وابسته را تبیین می‌کنند و مابقی تغییرات که برابر با ۴۰ درصد است و به مجذور خطا معروف است متاثر از متغیرهای خارج از مدل است (جدول ۱۱).

مهارتی با بار عاملی ۰/۶۷۷ بیشترین بار عاملی را به خود اختصاص داده است و متغیر وجود تفکرات و باورهای سنتی رایج در روستا در مورد اشتغال با بار عاملی ۰/۶۶۲ کمترین بار عاملی را دارد. عامل هشتم (موانع عدم انگیزه) مقدار ویژه این عامل ۱/۲۹۳ است که به تنهایی قادر است ۴/۱۷۱ درصد واریانس را محاسبه و توضیح دهد. در این عامل، تعداد ۱ متغیر بارگذاری شده است. بیشتر این متغیرها،

۳.۲.۳. بررسی موانع تأثیرگذار بر توانمندسازی زنان روستایی

به منظور بررسی موانع تأثیرگذار بر توانمندسازی زنان روستایی از تحلیل رگرسیون چندمتغیره استفاده شده است. برای این منظور از موانع اقتصادی، اجتماعی، زیرساختی، روانشناختی و سیاسی به عنوان متغیرهای مستقل و توانمندسازی زنان روستایی به عنوان متغیر وابسته انتخاب شده است. همان‌طور که مشاهده می‌شود ضریب همبستگی چندگانه برابر با ۰/۶۴۳ است که میزان همبستگی میان متغیر مستقل و متغیر وابسته را نشان می‌دهد. ضریب تعیین نیز برابر با ۰/۶۲۲ است که بیان کننده تبیین واریانس و تغییرات متغیر

جدول ۱۱. تحلیل واریانس موانع تأثیرگذار بر توانمندسازی زنان روستایی

خطای معیار	ضریب تعیین تصحیح شده	ضرب تعیین	ضریب همبستگی چندگانه
۰/۰۵۳	۰/۶۰۳	۰/۶۲۲	۰/۶۴۳

منبع: نگارندگان، ۱۴۰۳

مدل در توضیح تغییرات متغیر وابسته کم‌تر است. برطبق نتایج حاصل مقدار مجذورات رگرسیون از مقدار باقیمانده بیشتر است که با توجه به مقدار زیاد F که در سطح خطای ۰/۰۱ معنادار است می‌توان گفت که قدرت تبیین مدل در توضیح متغیرهای وابسته بالا است (جدول ۱۲).

مجموع تغییرات متغیر وابسته به دو صورت رگرسیون و باقیمانده بررسی شده است که هرچه قدر باقیمانده کمتر باشد دلیل بر آن است که مدل از قدرت تبیین بیشتری در توضیح تغییرات متغیر وابسته دارد و هراندازه مقدار باقیمانده بیشتر باشد بدین معنی است که قدرت تبیین

جدول ۱۲. تحلیل واریانس مبتنی بر وجود رابطه خطی موانع تأثیرگذار بر توانمندسازی زنان روستایی

مولفه	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آمار F	سطح معنادار
اثر رگرسیون	۱۲/۲۰۱	۵	۶/۴۵۴	۱۶۴/۲۳۴	۰/۰۰۰
باقیمانده	۲/۲۱۳	۳۷۵	۰/۰۰۰		
جمع	۱۴/۴۱۴	۳۷۸			

منبع: نگارندگان، ۱۴۰۳

نتایج را به کل جامعه آماری تعمیم داد. مقدار بتای بدست آمده نشان دهنده میزان تأثیرگذاری هریک از موانع بر توانمندسازی

نتایج به دست آمده نشان داد که سطح معناداری برای تمام متغیرها کمتر از سطح ۰/۰۱ است که این نشان دهنده این است که می‌توان

زیرساختی با مقدار ضریب بتای ۰/۲۵۹، موانع روانشناختی با مقدار ضریب بتای ۰/۲۱۱ و موانع سیاسی نیز با مقدار ضریب بتای ۰/۱۶۳ به ترتیب در رتبه‌های دوم تا پنجم تأثیرگذارترین موانع بر توانمندسازی زنان روستایی در منطقه مورد مطالعه هستند (جدول ۱۳).

زنان است. براین اساس همه پنج موانع بر توانمندسازی زنان روستایی در منطقه مورد مطالعه تأثیرگذار هستند. موانع اجتماعی-فرهنگی با مقدار ضریب بتای ۰/۳۸۳ بیشترین تأثیرگذاری را بر توانمندسازی زنان روستایی دارد. به عبارت دیگر مهم‌ترین موانع تأثیرگذار بر توانمندسازی زنان روستایی مانع اجتماعی-فرهنگی است. همچنین موانع اقتصادی با مقدار ضریب بتای ۰/۳۰۹، موانع

جدول ۱۳. ضریب رگرسیون موانع تأثیرگذار بر توانمندسازی زنان روستایی

سطح معناداری	T	ضریب غیر استاندارد		ضریب استاندارد	متغیرها
		B	خطای استاندارد	BETA	
۰/۰۶۷	۴/۶۵۶	۰/۳۱۹	۰/۰۳۹	-	مقدار ثابت
۰/۰۰۰	۸/۳۳۹	۰/۲۶۳	۰/۰۱۴	۰/۳۰۹	اقتصادی
۰/۰۰۰	۷/۵۵۹	۰/۲۱۲	۰/۰۲۰	۰/۲۵۹	زیرساختی
۰/۰۰۰	۹/۱۱۵	۰/۳۲۴	۰/۰۱۱	۰/۳۸۳	اجتماعی-فرهنگی
۰/۰۰۰	۷/۱۵۵	۰/۱۶۳	۰/۰۲۶	۰/۲۱۱	روانشناختی
۰/۰۰۰	۶/۷۰۹	۰/۱۱۷	۰/۰۳۲	۰/۱۶۳	سیاسی

منبع: نگارندگان، ۱۴۰۳

مستقیم نیز بر روی توانمندسازی زنان روستایی تأثیرگذار هستند. نتایج نشان داد که موانع اجتماعی-فرهنگی با مقدار اثر کلی ۰/۵۹۱ بیشترین تأثیر را بر توانمندسازی زنان روستایی داشته است و موانع سیاسی با مقدار اثر کلی ۰/۱۶۴ کمترین تأثیرگذاری بر توانمندسازی زنان روستایی را دارد. همچنین موانع اقتصادی با مقدار اثر کلی ۰/۵۰۳، موانع زیرساختی با مقدار اثر کلی ۰/۴۴۳ و موانع روانشناختی با مقدار اثر کلی ۰/۳۷۷ به ترتیب در رتبه‌های دوم تا چهارم موانع تأثیرگذار بر توانمندسازی زنان روستایی دارد (جدول ۱۴).

۳.۲.۴. تحلیل مسیر اثرات مستقیم و غیرمستقیم موانع تأثیرگذار بر توانمندسازی زنان روستایی

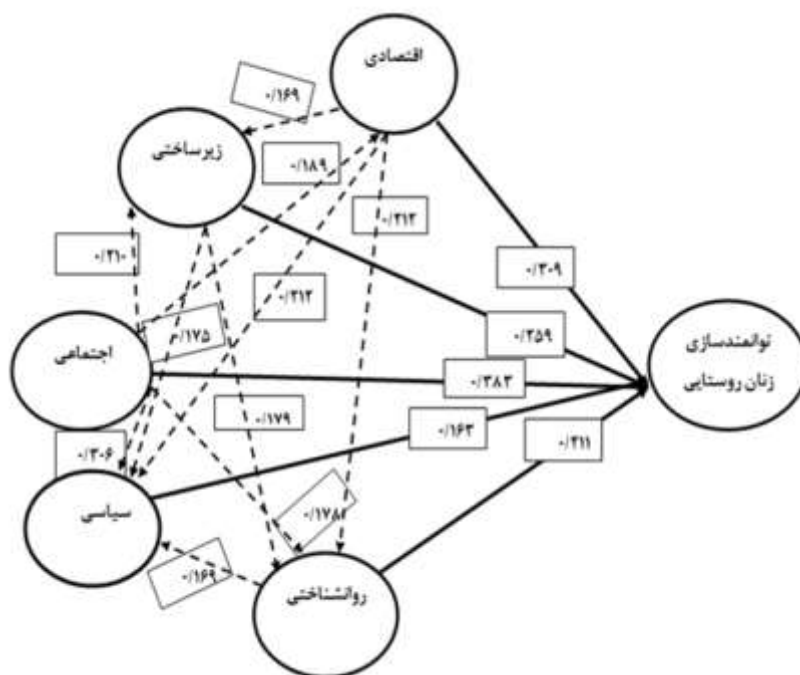
جهت بررسی اثرات مستقیم و غیرمستقیم هریک از موانع تأثیرگذار (اقتصادی، اجتماعی، زیرساختی، سیاسی و روانشناختی) بر توانمندسازی زنان روستایی در روستاهای مورد مطالعه از تحلیل مسیر استفاده شده است. نتایج تحلیل مسیر نشان دهنده این است که همه متغیرهای مستقل به طور مستقیم بر روی توانمندسازی زنان روستایی تأثیرگذار هستند. همچنین به جز موانع سیاسی همه متغیرها به طور غیر

جدول ۱۴. سنجش میزان اثرات مستقیم و غیرمستقیم موانع تأثیرگذار بر توانمندسازی زنان روستایی

متغیر	اثر مستقیم	اثر غیرمستقیم	اثر کلی	رتبه بندی
اقتصادی	۰/۳۰۹	۰/۱۲۴	۰/۵۰۳	۲
زیرساختی	۰/۲۵۹	۰/۱۸۴	۰/۴۴۳	۳
اجتماعی-فرهنگی	۰/۳۸۳	۰/۲۰۸	۰/۵۹۱	۱
روانشناختی	۰/۲۱۱	۰/۱۶۶	۰/۳۷۷	۴
سیاسی	۰/۱۶۳	-	۰/۱۶۳	۵

منبع: نگارندگان، ۱۴۰۳

در ادامه اثرات مستقیم و غیر مستقیم موانع اقتصادی، اجتماعی، زیرساختی، سیاسی و روانشناختی بر توانمندسازی زنان روستایی آورده شده است (شکل ۲).

شکل ۳. اثرات مستقیم و غیر مستقیم موانع تأثیرگذار بر توانمندسازی زنان روستایی، منبع: نگارندگان، ۱۴۰۳

۴. بحث و نتیجه‌گیری

با توجه به اینکه زنان روستایی بخش زیادی از جمعیت روستاها را تشکیل می‌دهند و در فعالیتهای اقتصادی روستاها نقش مهمی را بر عهده دارند با این حال برای انجام فعالیتهای مختلف در روستاها با موانع و مشکلاتی در زمینه‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، سیاسی و زیرساختی مواجه هستند. وجود این موانع باعث به حاشیه رانده شدن زنان و کنار گذاشته شدن آنان از فعالیتهای مختلف در روستاها می‌شود و همین امر منجر به عدم توانمندسازی زنان می‌گردد. از همین حیث، هدف این پژوهش، شناسایی موانع توانمندسازی زنان روستایی است. نتایج یافته‌های پژوهش که با استفاده از ماتریس همبستگی و ماتریس عاملی شناسایی شدند نشان داد که ۸ عامل نهایی به عنوان موانع توانمندسازی زنان روستایی در منطقه مورد مطالعه شناسایی شدند که این موانع به ترتیب شامل موانع اجتماعی، امنیتی-بهداشتی-آموزشی، اقتصادی، روانشناختی-سیاسی-اجتماعی، مالی، خانوادگی، اعتقادی-آموزشی و عدم انگیزه است. با توجه به وجود موانع ذکر شده، سیاست‌ها و برنامه‌ها باید به گونه‌ای طراحی شوند که به این

چالش‌ها رسیدگی کنند و اطمینان حاصل شود که زنان دسترسی برابر به منابع و امکانات اقتصادی، اجتماعی، زیرساختی و... دارند. با ارتقای دسترسی زنان به امکانات و تسهیلات مختلف، می‌توان برابری جنسیتی و توانمندسازی زنان را ارتقا داد تا آنان بتوانند دانش و مهارت کسب کنند، وضعیت اقتصادی و اجتماعی خود را بهبود بخشند و برابری جنسیتی را ارتقا دهند. با وجود پیشرفت‌های قابل توجه در سال‌های اخیر، هنوز هم نابرابری‌های قابل توجهی در دسترسی به امکانات و تسهیلات بین مردان و زنان در منطقه مورد مطالعه وجود دارد. سیاست‌گذاران و ذینفعان باید به تلاش خود برای افزایش دسترسی زنان به منابع و اطمینان از اینکه آنها می‌توانند به طور کامل از اثرات توانمندسازی آن بهره‌مند شوند، ادامه دهند. نتایج بدست آمده در این پژوهش در مورد مهمترین موانع تأثیرگذار بر توانمندی زنان روستایی در شاخص‌های اجتماعی مانند پایین بودن سطح تحصیلات، وجود موانع آموزشی با نتایج حاصل از پژوهش Kumar (2023)، Kombe (2023)، Choudhary (2016) و Kalantari et al

خانگی توسط سازمان فنی و حرفه ای، کمیته امداد هم باعث افزایش مهارت زنان و تقویت روحیه خودباوری و اعتماد به نفس آنان شده و در بعد اقتصادی نیز منجر به کسب درآمد برای زنانی شده که تمایلی به کار کردن در محیط بیرون از خانه ندارند می شود. همچنین ایجاد تعاونی های روستایی در منطقه مورد مطالعه می تواند باعث افزایش همکاری و مشارکت زنان و فروش و بازاریابی محصولات تولیدی آنان گردد. همچنین با توجه به وجود باورها و تعصبات سنتی حاکم بر منطقه مورد مطالعه، می توان با تربیت معلمان و مروجان زن، از فشارهای اجتماعی و تعصبات خانوادگی نسبت به حضور مردها در امور مربوط به زنان روستاهای مورد مطالعه کاست، که این موضوع منجر به افزایش آموزش زنان و ارتقای مهارت های آنان می گردد. و از با توجه به پایین بودن دسترسی زنان به منابع و ابزارهای تولید و تسهیلات بانکی، باعث شده که وضعیت اشتغال زنان در سطح مطلوبی نباشد، بنابراین تقویت خودباوری، انگیزه، ریسک پذیری، تقویت تشکلهای زنانه در جهت توسعه اشتغال در بخش کشاورزی و صنایع دستی پیشنهاد می گردد.

تکمیل پرسشنامه مقارن با فصل سرد در منطقه بود و رفت و آمد به روستاهای منطقه به دلیل کوهستانی بودن و سرمای زیاد منطقه دشوار بود.

عدم رغبت و تمایل برخی از زنان در جواب دادن به سؤالات.

(2010) در شاخص های اجتماعی و اقتصادی مانند وجود موانع آموزشی، تعصبات خانوادگی، عدم دسترسی به بازارها Shafiei Sabet et al (2018)، موانع مالی Yar & Sail (2025)، در Pattanshetty & BV (2025) و Aravik et al (2025)، در شاخصهای اقتصادی، اجتماعی، زیرساختی، خانوادگی و روانشناختی مانند کمبود اعتماد به نفس، عدم دسترسی به امکانات و خدمات بهداشتی و درمانی، تعصبات جنسیتی و خانوادگی، دسترسی محدود به زمین، پایین بودن درآمدها، مردسالاری Moi Shohel et al (2023) Kumar (2025) & Onditi Singh & Singh (2021)، Ayebbumwan et al (2020)، Batool et al (2016) و (2016) مطابقت و همسویی دارد. با توجه به موانع ذکر شده، راهکارهایی جهت رفع موانع توانمندسازی زنان ارائه می گردد که عبارتند از: در منطقه مورد مطالعه به دلیل پایین بودن دانش زنان در زمینه تبلیغات و بازاریابی، برگزاری دوره ها و کارگاه های آموزشی در زمینه بازاریابی و تجارت الکترونیک منجر به افزایش دانش زنان در این زمینه و جذب مشتری و فروش محصولات تولیدی آنان به سایر نقاط دیگر می شود. با توجه به قابلیت ها و پتانسیل های منطقه در زمینه تولید محصولات مانند صنایع دستی و تولید فرآورده های دامی، برگزاری جشنواره ها، نمایشگاه ها و بازارچه های توانمندسازی زنان در جهت شناساندن توانایی های زنان به دیگران و تبلیغات و فروش محصولات می تواند مفید واقع شود. برگزاری کلاسهای آموزشی در روستاها در زمینه راه اندازی و کسب و کار مشاغل

References

- Abdelmoaty, A., Saadallah, D., & Bakr, A. (2021, February). Gender Mainstreaming and Women's Involvement in Urban Planning Strategies. In Proceedings of the Second Arab Land Conference, Cairo, Egypt (pp. 22-24). https://www.researchgate.net/publication/349891164_Gender_Mainstreaming_and_Women's_Involvement_in_Urban_Planning_Strategies
- Abolfathzadeh, Z., Yousefi, A. and MozaffarAmini, A. (2016). Evaluation of Factors Affecting Rural Women Empowerment in Isfahan City. Women

- Studies, 7(15), 1-27. (In Persian). https://womenstudy.ihcs.ac.ir/?_action=xm1&article=1942
https://womenstudy.ihcs.ac.ir/article_1942.html?lang=fa
- Ali, M. A., & Kamraju, M. (2023). The role of women in rural development programs. ASEAN Journal of Community Service and Education, 2(1), 67-84. <https://ejournal.bumipublikasinusantara.id/index.php/ajcse/article/view/290>
- Ali, J., Javed, A., & Sherazi, M. A. (2025). Women Political Empowerment in Pakistan: A Study of Post-Musharraf Era (2008-2024). The Critical Review of Social

- Sciences Studies, 3(1), 1494-1503.
<https://doi.org/10.59075/ap20kd44>
- Ali, W., Fani, M. I., Afzal, S., & Yasin, G. (2010). Cultural barriers in women empowerment: a sociological analysis of Multan, Pakistan. *European Journal of Social Sciences*, 18(1), 147-155.
https://www.researchgate.net/publication/288582724_Cultural_Barriers_in_Women_Empowerment_A_Sociological_Analysis_of_Multan_Pakistan
- Alibaygi, A. and Taghibaygi, M. (2023). Strategic Planning to Empower Rural Women in Kermanshah Province through Entrepreneurship Application of Meta-SWOT Technique. *Journal of Rural Research*, 14(1), 90-113. (In Persian).
<https://doi.org/10.22059/jrur.2023.351332.1796>
- Albornoz-Arias, N., Rojas-Sanguino, C., & Santafe-Rojas, A. K. (2025). Empowering Rural Women in the Cocoa Production Chain in Sardinata, Norte de Santander, Colombia. *Social Sciences*, 14(2), 1-30.
<https://doi.org/10.3390/socsci14020094>
- Akpuokwe, C. U., Chikwe, C. F., & Eneh, N. E. (2024). Leveraging technology and financial literacy for women's empowerment in SMEs: A conceptual framework for sustainable development. *Global Journal of Engineering and Technology Advances*, 18(3), 020-032.
<https://doi.org/10.30574/gjeta.2024.18.3.0041>
- Akbari Torkamani, N., Ghasemi, V. and Aqababae, E. (2018). Empowering Female-headed Households in District 5 of Isfahan with Emphasis on Occupation Factor. *Women's Studies Sociological and Psychological*, 16(3), 7-36. (In Persian).
https://jwsps.alzahra.ac.ir/article_3833_af25ac4fbb12e9784e46f0bc14f870e6.pdf
- Aravik, H., Hamzani, A. I., & Khasanah, N. (2025). Women Entrepreneurship in Indonesia: Opportunities and Challenges. *Islamic Banking: Journal Pemikiran dan Pengembangan Perbankan Syariah*, 10(2), 327-348.
<https://doi.org/10.36908/isbank.v10i2.1422>
- Ayevbuomwan, O. S., Popoola, O. A., & Adeoti, A. I. (2016). Analysis of women empowerment in rural Nigeria: A multidimensional approach. *Global Journal of Human Science: C. Sociology and Culture*, 16(6), 35-48.
https://globaljournals.org/GJHSS_Volume_16/4-Analysis-of-Women-Empowerment.pdf
- Bravo, P. (2024). WTO, Women's Empowerment and Financial Inclusion. *Global Trade and Customs Journal*, 19(2), 99-109.
<http://dx.doi.org/10.54648/GTCJ2024006>
- Batool, S. A., Ahmed, H. K., & Qureshi, S. N. (2016). Economic and psycho-social determinants of psychological empowerment in women. *Pakistan Journal of Social and Clinical Psychology*, 14(1), 21-29.
https://www.researchgate.net/publication/340816812_Economic_and_Psychosocial_Determinants_of_Psychological_Empowerment_in_Women
- Bagheri, M., Hosseini, M. R. & Khoshkalam, N. (2022). Building a basic theory about the role of empowering women in controlling social harms. *Women's Strategic Studies*, 24(96), 147-178. (In Persian).
<https://doi.org/10.22095/jwss.2022.300160.2767>
- Choudhary, L. M. (2016). Women empowerment in India: Issues and challenges. *IOSR Journal of Humanities and Social Science*, 21(10), 50-56.
<http://dx.doi.org/10.9790/0837-2110045460>
- Goswami, I., Balakrishnan, S., Vinotha, C., Chopra, R., Sivakumar, V., & DM, C. (2023). Gender and Politics: Examining Women's Representation and Empowerment. *Journal of Namibian Studies*, 33(3), 1980-1994.
https://www.researchgate.net/publication/373334688_Gender_And_Politics_Examining_Women's_Representation_And_Empowerment
- Ghezelbash, A. and Safa, L. (2024). Analyzing the Inhibitors to Rural Women's Economic Empowerment (The Case of Tarem County). *Iranian Agricultural Extension and Education Journal*, 20(1), 193-211. (In Persian).

- <https://doi.org/10.22034/iaeej.2024.419590.1762>
- Gholami Avati, R., Nazok Tabar, H. and Namdar, A. (2010). Women Business Institutions and their Role in Constant Development in Mazandaran Province. *Women Studies*, 1(1), 133-156. (In Persian).
<https://womenstudy.ihcs.ac.ir/?action=xm1&article=100&lang=en>
- Isran, S., & Isran, M. A. (2012). Status of Women in Pakistan: A Critical Analysis. *JISR management and social sciences & economics*, 10(2), 85-99.
<https://doi.org/10.31384/jisrmsse/2012.10.2.8>
- Jahanbin, R., Babaei Agdam, F., Rostaei, Sh., & Asghari Zamani, A. (2018). Analysis and Evaluation the Relationship between Gender Stereotypes and Empowerment of women in Poor Urban, Areas (Case Study: Informal Settlements in Ilam). *Geography and Planning*, 25(77), 47-59. (In Persian).
<https://doi.org/10.22034/gp.2021.10838>
- Jomepour, M., Kazemian, G. and Dehghan, M. (2016). The Impact of Industrial Projects on Empowerment of Local Communities (Case Study: Shazand Refinery). *Journal of Rural Research*, 7(3), 470-485. (In Persian).
<https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.20087373.1395.7.3.4.9>
- Kabeer, N. (2005). Gender equality and women's empowerment: A critical analysis of the third millennium development goal 1. *Gender & development*, 13(1), 13-24.
<https://doi.org/10.1080/13552070512331332273>
- Kalantari, K., Shabanali Fami, H. and Soroushmehr, H. (2010). Facilitating and Impeding Factors in Rural Women Economic Enablement (Case study: Hamedan County). *Journal of Community Development (Rural-Urban)*, 2(1), 107-124. (In Persian).
<https://jrd.ut.ac.ir/?action=xm1&article=21280&lang=en>
- Kombe, M. V. (2023). Empowering Women in Rural India: Challenges and Pathways to Progress.
https://www.academia.edu/112974652/Empowering_Women_in_Rural_India_Challenges_and_Pathways_to_Progress
- Kumar, A. (2023). Indian Women's Empowerment in The Twenty-First Century: Some Troubles and Barriers. *Journal of Pharmaceutical Negative Results*, 14(2), 330-339.
<https://doi.org/10.47750/pnr.2023.14.S02.41>
- Lima, M. H., Salehin, M., Chowdhury, M. A., Hasan, M. H., Hossain, M. J., & Bala, S. K. (2025). From participation to empowerment: the case of women in community-based water management in hydrologically diverse southwest coastal Bangladesh. *Environment, Development and Sustainability*, 1-28.
<https://doi.org/10.1007/s10668-025-05994-y>
- Malhotra, A., Schuler, S. R., & Boender, C. (2002, June). Measuring women's empowerment as a variable in international development. In background paper prepared for the World Bank Workshop on Poverty and Gender: New Perspectives (Vol. 28, p. 58). Washington, DC: The World Bank.
https://www.researchgate.net/publication/237812392_Measuring_Women's_Empowerment_as_a_Variable_in_International_Development
- Maha, C. C., Kolawole, T. O., & Abdul, S. (2024). Revolutionizing community health literacy: The power of digital health tools in rural areas of the US and Africa. *GSC Advanced Research and Reviews*, 19(02), 286-296.
<https://doi.org/10.30574/gscarr.2024.19.2.0189>
- Merroun, M. A. (2025). Social Entrepreneurship as a Tool for Women's Empowerment in Rural Morocco: Challenges and Prospects. *Revue Internationale de la Recherche Scientifique (Revue-IRS)*, 3(1), 846-861.
<https://doi.org/10.5281/zenodo.14918889>
- Miedema, S. S., Haardörfer, R., Girard, A. W., & Yount, K. M. (2018). Women's empowerment in East Africa: Development

- of a cross-country comparable measure. *World development*, 110, 453-464. <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2018.05.031>
- Mousavi, M. and Ravankhah, F. (2016). Analyzing the relation of welfare systems with Women's Economic Empowerment. *Women's Studies Sociological and Psychological*, 14(1), 73-101. (In Persian). <https://doi.org/10.22051/jwsps.2016.2333>
- Movahedi, R., Haji Hashemi, Z., & Shahidi, N. (2019). Factors Affecting the Efficiency of Rural Women Empowerment Projects: A Case Study of Micro-Credit Cooperatives in Isfahan Province. *Space Economy and Rural Development*, 8(27), 161-182. (In Persian). <http://serd.khu.ac.ir/article-1-3270-fa.html>
- Moi, E., & Onditi, J. (2025). Care Work and its Effects on Women's Economic Empowerment. *Kenyatta University Women's Economic Empowerment (KU-wee) Journal*, 1(1), 236-348. <https://journal.ku.ac.ke/index.php/KUWEE/article/view/594>
- Mohajan, H. (2022). An overview on the feminism and its categories. *Research and Advances in Education*, 1(3), 11-26. https://mpira.ub.uni-muenchen.de/114625/1/MPIRA_paper_114625.pdf
- Noori, S. and Ali Mohamadi, N. (2009). An analysis of rural women economical activities (case study: Baraan region_ Isfahan city). *Geography and Environmental Planning*, 20(2), 87-104. (In Persian). <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.20085362.1388.20.2.5.4>
- Nyamaka, L. C., & Kurebwa, J. (2025). Socio-economic benefits of women empowerment in small-scale farming in Raffingora, Zimbabwe. *Journal of Social Development in Africa*, 40(1), 108-136. <https://doi.org/10.4314/jsda.v40i1.6>
- Nirmala, Y. (2015). The role of community radio in empowering women in India. *Media Asia*, 42(1-2), 41-46. <http://dx.doi.org/10.1080/01296612.2015.1072335>
- O'Hara, C., & Clement, F. (2018). Power as agency: A critical reflection on the measurement of women's empowerment in the development sector. *World Development*, 106(1), 111-123. <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2018.02.002>
- Pattanshetty, S., & BV, S. M. (2025). Women Empowerment through Entrepreneurship: Challenges and Opportunities in Emerging Economies. *Journal of Engineering & Management, Special Edition*, 3(1), 297-304. <https://jjem.jnnce.ac.in/archives/volume-special-edition-3-nov-2024/SP-3/abstract/JJEMSP0344>
- Pande, S., Bhattarai, P. C., & Gautam, S. (2025). Factors affecting adolescent and youth girls' empowerment: a survey of selected areas of Rupandehi District. *International Journal of Adolescence and Youth*, 30(1), 2474038. <https://doi.org/10.1080/02673843.2025.2474038>
- Quisumbing, A., Cole, S., Elias, M., Faas, S., Galiè, A., Malapit, H., ... & Twyman, J. (2023). Measuring women's empowerment in agriculture: Innovations and evidence. *Global Food Security*, 38, 1-15. <https://doi.org/10.1016/j.gfs.2023.100707>
- Qayyum, A., & Bashir, Z. (2022). Cultural Barriers in Women Empowerment in the Rural Areas of Faisalabad. *Siazga Research Journal*, 1(1), 20-27. <https://doi.org/10.58341/srj.v1i1.4>
- Sadeghloo, T. and Sojasi Qeidari, M. (2018). Analysis of the Effects of Cash Payment Subsidiary on Empowerment of Rural Focus Group. *Human Geography Research*, 50(1), 163-180. (In Persian). <https://doi.org/10.22059/jhgr.2016.59392>
- Sarkinfada, H., & Manir, H. (2023). Women Education and Gender. *African Journal of Educational Management, Teaching and Entrepreneurship Studies*, 9(3), 201-216. <https://ajemates.org/index.php/ajemates/article/view/319>
- Sama, A. A. (2017). Women Empowerment: Issues and Challenges. *International Journal of Indian Psychology*, 4(3), 149-161. <https://ijip.in/wp->

- content/uploads/ArticlesPDF/article_49c50312449493700491e54fb3ed7f1e.pdf
- Shafiei Sabet, N., Hosseinei, S. S. & Maleki, H. (2018). Analysis of Economic Barriers of Women Participation in the Process of Rural Development (Case Study: Hamedan village city). *Geography and Human Relationships*, 1(3), 685-705. (In Persian). <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.26453851.1397.1.3.40.5>
- Saei-Arsi, I., & Valipour, Sh. (2009). Identifying factors affecting women's empowerment to participate in social development (Case study: Lorestan province). *Quarterly Journal of Applied Research in Behavioral Sciences*, 2, 62-97. (In Persian). https://journals.iau.ir/article_703525.html?lang=en
- Sharma, K. R. S., & Vidyashree, D. P., & Prathap, B. N. (2025). The Impact of Financial Literacy on Women's Economic Empowerment in India. *Journal of Engineering & Management*, 3, 289-296. <https://jjem.jnnce.ac.in/archives/volume-special-edition-3-nov-2024/SP-3/abstract/JJEMSP0343>
- Shohel, T. A., Niner, S., & Gunawardana, S. (2021). How the persistence of patriarchy undermines the financial empowerment of women microfinance borrowers? Evidence from a southern sub-district of Bangladesh. *PLoS One*, 16(4), 1-21. <https://doi.org/10.7910/DVN/2MONFQ>
- Sell, M., & Minot, N. (2018). What factors explain women's empowerment? decision-making among small-scale farmers in Uganda. *Women's Studies International Forum*, 71, 46-55. <http://dx.doi.org/10.1016/j.wsif.2018.09.005>
- Sen, S. K., Karmakar, P., & Adhikari, S. (2023). Empowerment and women's empowerment-A theoretical basis. *International Journal for Multidisciplinary Research (IJFMR)*, 5(3), 1-6. <https://doi.org/10.36948/ijfmr.2023.v05i03.4111>
- Saseendran, H., & Selwin, S. (2018). Empowerment of Women Entrepreneurs: An Overview, *International Journal of Advanced Research in Commerce, Management & Social Science*, 1(1), 11-27. <https://www.inspirajournals.com/uploads/Issues/575239798.pdf>
- Singh, S., & Singh, A. (2020). Women empowerment in India: a critical analysis. *Tathapi*, 19(44), 227-253. https://www.researchgate.net/publication/342927571_Women_Empowerment_in_India_A_Critical_Analysis
- Shoukat, G., & Awan, S. M. (2025). Women and Politics: Empowering Women Leadership for Political Representation in Sindh: A Multi-Dimensional Analysis. *Qlantic Journal of Social Sciences*, 6(1), 60-75. <https://doi.org/10.55737/qjss.vi-i.25292>
- Virk, H. K. (2024). Feminist Prespective: A Path Towards Women Empowerment and Gender Justice. *International Conference Organized by Seth Hirachand Mutha College of Arts, Commerce & Science, Kalyan (Maharashtra, India) "Empowering Equality: Breaking Barriers, Building Bridges"*. <https://doi-ds.org/doi/10.2024-39966783/IRJHISIC2404004>
- Yar, F. G. M., & Sail, E. U. (2025). Women's Economic Empowerment Through Agriculture: Analyzing Barriers and Solutions. *Eduvest-Journal of Universal Studies*, 5(1), 284-296. <https://doi.org/10.59188/eduvest.v5i1.50281>